rijksuniversiteit groningen

Magazine voor alumni en relaties
Nummer 4, december 2017

Broerstraat 5



Lilianne Ploumen krijgt Aletta Jacobsprijs

In dit nummer:

Hersenen met slaaptekort

Redding van Europa

Schaken in het Academiegebouw

Trilogie RUG-geschiedenis, Deel II

Bidden in modern China

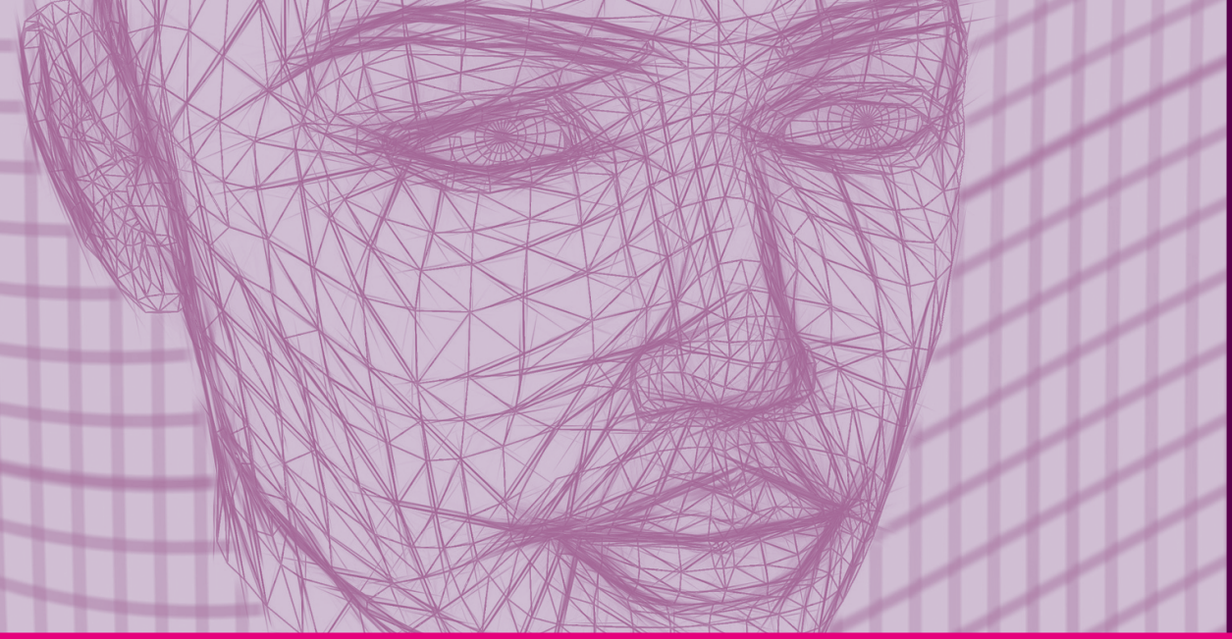

"Je hebt natuurlijk allerlei cursussen om te leren communiceren, maar dit programma is anders. Dit is geen communicatietraining met technieken en rollenspelen, maar een programma op filosofische basis waarbij je leert om open en vrij te denken. Je leert geen kunstjes, maar je krijgt handvaten aangereikt, waarmee je zelf iets moet doen."

Alfred Velthuis
senior-adviseur RDW

Effectief Denken | Voor betekenisvolle communicatie

In je werk, maar echt niet alleen daar, word je vaak gevraagd wat je van iets vindt. Soms weet je dat meteen, maar lang niet altijd heb je helder wat je standpunt is. Dat staat betekenisvolle communicatie in de weg. Je herkent vast de worsteling hiermee bij het schrijven van offertes, beleidsstukken, strategische documenten, speeches, contacten met collegae, enzovoort. In het **driedaagse programma Effectief Denken**, leer je op een nieuwe, inspirerende en constructieve manier naar de totstandkoming van je denk- schrijf- en spreekwerk kijken.

Je leert denken te onderscheiden van gedachtestromen, waardoor er structuur en helderheid ontstaat. Helder denken wordt zo een fundament waar je verder op kunt bouwen.
Daarmee ben je in staat om:
✓ je visie helder en logisch te formuleren zowel geschreven als gesproken;
✓ in communicatie ervaringen te verbinden met concepten;
✓ effectiever, overtuigend, kortom betekenisvoller te communiceren.

Effectief Denken bestaat uit drie aandachtsgebieden. We starten in maart 2018.

Denken | maandag 19 maart | Centrum voor Informatietechnologie (CIT) in Groningen
Je krijgt inzicht in hoe je je proces van denken kunt aanscherpen, wat een helder fundament oplevert waarop je verder kunt bouwen.

Schrijven | maandag 9 april | Geert Groote huis in Deventer
Je leert nadenken over de precisie, de zeggingskracht en de overtuigingskracht van je woorden en zinnen. Je oefent met verschillende manieren om redeneringen op te bouwen en te formuleren.

Spreken | maandag 23 april | Theater de Flint in Amersfoort
Je leert vrijmoedig spreken: zeggen wat er gezegd moet worden, zonder de verbinding te verliezen.

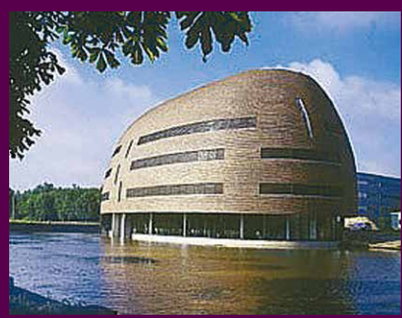



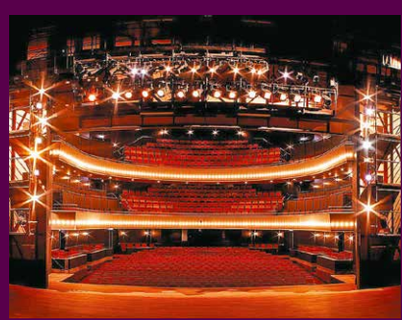

AOG school of management
amersfoort / groningen

Meer informatie en aanmelden: www.aog.nl/broerstraat

REDACTIONEEL

REDACTIEB5@RUG.NL

‘Optimisme is een morele plicht’, zei Karl Popper (1902–1994). De uitspraak van de wetenschapsfilosoof wordt nog vaak aangehaald, maar meestal zonder het eerste deel: ‘Omdat de toekomst nog alle kanten uit kan, is optimisme …’ Misschien is dat juist een drijvende kracht voor veel wetenschappers: Hún onderzoek, hún ontdekkingen zouden die toekomst immers een tikkeltje zonniger kunnen maken.
Het zijn woelige tijden, met Trump, een op haar grondvesten schuddende Europese Unie, de digitale hectiek, zich uitspreidende vleugels van China en meer waar we ’s nachts wakker van zouden kunnen liggen. De andere hoofdpersonen in dit decembernummer leggen een positieve daadkracht aan de dag die blijk geeft van optimisme. Lilianne Ploumen, oud-minister van Handel en Ontwikkelingssamenwerking, zet zich graag in voor de rechten van vrouwen. Dat werd ook internationaal opgemerkt, toen zij ‘She Decides’ oprichtte om tegenkrachten te bundelen tegen een decreet van president Trump. Omdat ze zich haar hele leven al sterk heeft gemaakt voor vrouwenrechten, krijgt zij op 8 maart de Aletta Jacobsprijs van de RUG uitgereikt. Voormalig Alumnus van het Jaar Luuk van Middelaar wil met zijn nieuwe boek de Europese leiders een hart onder de riem steken. Hij geeft ze de raad: ‘Laat u sterken door tegenspraak en wees niet bang voor de kiezers, noch voor een open toekomst.’ En pendelend tussen Groningen en Azië probeert godsdienstwetenschapper Stefania Travagnin het moderne China te begrijpen. Kunnen Chinezen een verondersteld moreel vacuüm opvullen met bidden? Hoe zit die driehoek van staat, burgers en religie daar eigenlijk in elkaar?

Lezers, religieus of niet, geniet van kerstmis en jaarwisseling als een optimistisch feest van licht en een nieuw begin!

Fijne feestdagen en veel leesplezier.

COVER **LILIANNE PLOUMEN**, WINNARES ALETTA JACOBSPRIJS 2018

INHOUD

COVER ANP FOTO / JERRY LAMPEN



4
Ferme maatregelen voor vrouwenrechten
Oud-minister Lilianne Ploumen krijgt de Aletta Jacobsprijs 2018.

6
Column
Elmer Sterken, rector magnificus



7
Alumnus in het buitenland
België

8
Slaaptekort zonder rampen
Robbert Havekes onderzoekt wat er misgaat in de hersenen bij slaaptekort.



10
Alumnus schrijft boek



11
Ain Wondre Stad
Merijn Scholten

12
De redding van Europa
‘Europese leiders, verwelkom tegenspraak, wees niet bang voor de kiezer, omarm de open toekomst’, is de raad van Luuk van Middelaar in zijn nieuwste boek.

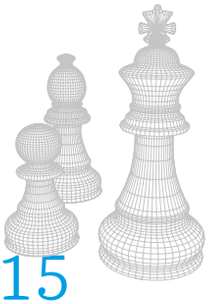

15
Biotoop voor intellectuelen
Wereldberoemd schaaktoernooi te gast op de RUG.

16
Foto
Stars 12, Ellie Davies

18
Een betoverende gebeurtenis
Klaas van Berkel belicht onzekere en glorieuze tijden in *De klassieke universiteit 1876-1945*, deel 2 van zijn trilogie *Universiteit van het Noorden* over meer dan vier eeuwen academisch Groningen.



20
Bidden in modern China
Op elke Chinese tempel staat ‘hou van je land, hou van je religie’ vertelt godsdienstwetenschapper Stefania Travagnin.



23
Bestseller in Amerika
Marieke Nijkamp hoopt dat haar tweede jeugdboek weer een hit wordt in de VS.

25
Ubbo Emmius is de joker
Nieuw quiz-spel over Stad en Ommelanden.



26
Alumni Actief

27
‘Er is hier veel vertrouwen in de toekomst’
Ethiopiër Fthi Arefayne Abadi studeert in Groningen dankzij het Eric Bleumink Fonds.

30
Leven Lang Leren, Oraties, Colofon

32
Alumni Achteraf
internationale betrekkingen



Lilianne Ploumen krijgt Aletta Jacobsprijs

Ferme maatregelen voor vrouwenrechten

De lancering van ‘She Decides’, haar prompte reactie tegen een decreet van Donald Trump, was van internationale allure. Ex-minister **Lilianne Ploumen** doet in haar loopbaan veel voor vrouwenrechten, ook nu als PvdA-Kamerlid. Daarom reikt de RUG haar op 8 maart de Aletta Jacobsprijs 2018 uit.

FRANKA HUMMELS MARTIJN BEEKMAN/HH

ALETTA JACOBSPRIJS

WWW.RUG.NL/ALETTAJACOBSPRIJS

Ze heeft Donald Trump nooit gesproken. Noch zijn minister van Buitenlandse Zaken. Tegen de tijd dat die eindelijk benoemd was, was Lilianne Ploumen zelf als minister al lang en breed demissionair. Ze weet dus niet uit eerste hand hoe haar actie ‘She Decides’ in het Witte Huis is gevallen. Voor de RUG was het in ieder geval aanleiding haar de Aletta Jacobsprijs 2018 toe te kennen, een prijs waarmee de universiteit elke twee jaar een academisch opgeleide vrouw beloont voor haar inspanningen voor vrouwenrechten.



Aletta Jacobs 1854-1929

Trots

Een van de eerste decreten die president Trump in januari tekende, betrof de ‘global gag rule’, die verbiedt dat Amerikaans overheidsgeld wordt gebruikt door organisaties die veilige abortus bespreekbaar of mogelijk maken. Daarmee trok hij in één klap alle Amerikaanse overheidssteun in aan organisaties die zich in ontwikkelingslanden met seksuele rechten bezighielden. Lilianne Ploumen, toen nog minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, kwam direct in actie. Ze vond het belangrijk dat vrouwen toegang bleven houden tot veilige abortus en zelf konden bepalen wat er met hun lichaam gebeurt. Als de Amerikanen die projecten niet langer financierden, moest het geld maar van elders komen. Van haar eigen ministerie bijvoorbeeld.

In Nederland werd enthousiast gereageerd op de minister die het er niet bij liet zitten. Nog voor haar initiatief officieel op poten stond, hadden duizenden particulieren al een bijdrage gestort. En toen in maart het platform ‘She Decides’ werd gelanceerd op een conferentie met ruim vijftig landen, bleken ook andere regeringen bereid diep in de buidel te tasten. Inmiddels is er ongeveer 300 miljoen euro opgehaald. Ploumen is er onverholen trots op.

Bedankbrieven

She Decides werd niet in het leven geroepen om Trump te sarren, benadrukt ze. Ze had de gezondheid van miljoenen vrouwen in ontwikkelingslanden voor ogen. Bovendien kon ze zo, als vertegenwoordigster van een regering, ook aan Amerikaanse vrouwen laten zien dat ze solidair was. Die boodschap kwam aan. Ploumen ontving honderden bedankkaarten en -brieven.

Trump, die voor zijn presidentschap nog zwalkte in zijn mening over abortus, heeft naar de global gag rule gegrepen om zijn christelijke anti-abortusachterban een kluif toe te werpen. Optimisten hopen dat het daarmee klaar is, maar Ploumen is daar niet gerust op en vreest dat ook vrouwenrechten in de VS zelf zullen afnemen. ‘Je ziet nu al dat hij het Planned Parenthood, die ook over anticonceptie adviseert, moeilijk probeert te maken.’

Dat Trump wegkwam met zijn ‘grab them by the pussy’ verzwakt volgens Ploumen ook de positie van vrouwen in de VS. Jongens gaan denken dat ze zich zulke dingen kunnen permitteren en meisjes wordt aangeleerd dat ze het maar gewoon moeten accepteren. Aan het She Decides-concept, dat vrouwen over hun eigen lichaam mogen beschikken, wordt zo getornd.

Nee zeggen

In dat opzicht is Ploumen blij met de ‘#metoo’-storm die op dit moment woedt. ‘We hebben een cultuur waarin dingen worden verzwegen. Daarom weten we de omvang van het probleem niet, en kunnen we het ook niet aanpakken.’ Voor de politiek ziet Ploumen daarbij geen nadrukkelijke rol weggelegd. ‘We moeten het goede voorbeeld geven. Maar verder is dit echt aan de maatschappij. Het moet acceptabel worden om zulke ervaringen te delen, daar hebben wij in Den Haag verder weinig mee te maken.’

Sommige opiniemakers, waaronder feministen van haar generatie, vrezen dat #metoo een nieuwe preutsheid inluidt, waarbij ‘niets meer mag’. Ploumen wijst dat resoluut van de hand. ‘Ik heb ervoor gestreden dat meisjes “ja” mochten zeggen als ze zin hadden in seks, niet om “nee” te voorkomen. Het lijkt me vanzelfsprekend dat meisjes ook “nee” mogen zeggen en hun eigen grenzen mogen bepalen.’

Vrouwenquota

Op een ander front ziet Ploumen wél een rol voor de wettenmakers. ‘Ik ben voor vrouwenquota, ik ben daarover van mening veranderd. We blijven echt achter met vrouwen op topposities.’ Dat komt niet omdat vrouwen minder ambitie zouden hebben, ‘Dat is echt flauwekul. Het heeft allerlei psychologische oorzaken, zoals dat iedereen

Vervolg op pagina 6 →

‘IT’S TIME FOR WOMEN TO STOP BEING POLITELY ANGRY.’ (LEYMAH GBOWEE)
STELLING **JULIA SASSE** GEDRAGS- EN MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN

Vervolg van pagina 5

geneigd is om mensen aan te nemen die op hem of haar lijken. En dat los je alleen op met ferme maatregelen.'
Ook de academische wereld heeft op dit vlak nog flink werk aan de winkel. 'Hoewel meer dan de helft van de studenten inmiddels vrouw is, is het percentage vrouwelijke hoogleraren veel lager dan vijftig procent.' Het maakt de universitaire prijs die ze ontving voor haar niet minder waard. 'Dat zijn verschillende dingen, die naast elkaar bestaan. De universiteit laat hiermee zien het onderwerp heel belangrijk te vinden en de erfenis van Aletta Jacobs te koesteren.'

'Stem op een Vrouw'

Dankzij positieve discriminatie van de kiezer kon Ploumen een kamerzetel bemachtigen. De regerende PvdA kreeg bij de stembus een enorme oplawaai en haalde slechts negen zetels. Ploumen stond op nummer tien. Maar dankzij het initiatief 'Stem op een Vrouw', van veelal jonge vrouwen, waaronder enkele RUG-alumni, werd ze met voorkeursstemmen gekozen. Net als twee vrouwen van GroenLinks. Ook in de politiek zijn vrouwen nog altijd zwaar ondervertegenwoordigd. Bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart daalde het aantal vrouwen zelfs van 60 naar 54 zetels, krap meer dan een derde.

'Als Amerika het niet doet, doen wij het wel'

En van de gemeenteraadsleden is slechts 28 procent vrouw. 'Stem op een vrouw' spoort daarom geschikte vrouwen aan om zich te kandideren voor de verkiezingen van maart 2018. Ploumen juicht dit toe. Vrouwen hebben soms onterecht het idee dat gemeentepolitiek niet bij hen past, misschien door het beeld dat ze nú van de gemeenteraad hebben. Dit soort particuliere initiatieven maken haar gelukkig, en niet alleen omdat het haar zelf terug op het pluche bracht.

Loonkloof

Eerlijk is eerlijk, ze was liever minister gebleven. Met zoiets als She Decides had ze als Kamerlid moeilijker de internationale gemeenschap meegekregen. Maar nu is het er, en Mark Rutte heeft gezegd dat het project wordt voortgezet. Dat was niet vanzelfsprekend, want twee van zijn nieuwe coalitiepartners zijn terughoudender ten opzichte van abortus en reproductieve rechten dan Ploumen. Dat bleek bijvoorbeeld uit de snelheid waarmee de 'abortuspil bij de huisarts' werd afgeserveerd. 'Er waren wat praktische kanttekeningen bij het wetsvoorstel, dat klopt wel. Maar dan kun je als regering ook zeggen: we gaan er naar kijken en komen met een aangepast plan. Dat dat nu niet gebeurd is lijkt me duidelijk de invloed van CDA en Christenunie.' Hoe precies weet ze nog niet, maar Ploumen gaat er met collega's van andere partijen aan werken om de abortuspil bij de huisarts alsnog mogelijk te maken.
Sommige dingen zijn ook juist makkelijker als Kamerlid, denkt Ploumen. Met een wetsvoorstel voor gelijk inkomen voor gelijk werk wil ze de loonkloof tussen mannen en vrouwen opheffen, in elk geval ten dele. Dat was haar als PvdA-er in een regering met de VVD nooit gelukt. Nu kan ze bij andere partijen steun werven. Ze heeft er zin in. 'Ik heb dadendrang, dat had ik als minister ook.'

STERKEN STELT

Geen ontgroening, maar inclusie

OPGETEKEND DOOR MARJAN BROUWERS

Wij gunnen onze studenten een veilige en aangename studietijd. Incidenten en misdragingen zoals zich afgelopen jaar hebben voorgedaan bij Vindicat staan daar haaks op. Een voorval zoals op het hoofd staan van een eerstejaars, is natuurlijk absoluut ontoelaatbaar. Als zoiets gebeurt, moet men onmiddellijk aangifte doen. Tijdens de jaarlijkse voorlichtingsbijeenkomst over de introductietijd spreken we hierover uitgebreid met de verenigingen. Ook merken we dat de consternatie over incidenten negatief afstraalt op de universiteit. Je kunt je afvragen hoe terecht dat is. Studentenverenigingen staan los van de universiteit en streven een zelfstandig doel na, net als iedere andere vereniging. Hoewel de leden bij ons studeren, zijn individuele studenten uiteraard zelf verantwoordelijk voor hun eigen gedrag.

Desondanks vinden wij het hoog tijd dat verenigingen zich in een aantal gevallen bezinnen op hun eigen cultuur. Daarom zijn we begonnen met een accreditatietraject, te beginnen met Vindicat. Ze zijn in juli onder voorwaarden voor een jaar geaccrediteerd, de definitieve uitslag volgt zomer 2018. We hebben verder besloten om de bestuursbeurzen voor Vindicat dit jaar niet vooraf uit te betalen, zoals bij de andere verenigingen, maar pas achteraf. We willen eerst aanzien hoe dit jaar verloopt.

De accreditatie is ook bedoeld om verenigingen te laten nadenken over hun eigen cultuur. We houden ze een spiegel voor. Wat is je doel? Welke rituelen heb je door de jaren heen bedacht die niet bijdragen aan je doel en erg vervelend zijn? Als al die nieuwe leden binnenkomen, wil je ze toch leren kennen? Dan ben je nieuwsgierig naar wie ze zijn en wat ze je te bieden hebben. Waarom zou je ze dan in een hoek zetten, negeren en vernederen? Ik ben absoluut niet gevoelig voor het argument dat het vroeger ook zo ging. Sterker nog, ik denk dat oud-leden met studerende kinderen dit ook inzien: je wilt je kind niet blootstellen aan onaanvaardbare risico's. Ik zou graag zien dat de studenten van nu een plezierige en veilige studietijd hebben in Groningen. Inclusie dus, in plaats van ontgroening.

Sommige studentenverenigingen gaan prat op hun besloten karakter. Ook dat vind ik een achterhaald idee. Het is een illusie dat je in deze tijd van social media incidenten binnenskamers kunt houden. Waarom zou je dat trouwens willen? Ik wil niet beweren dat verenigingen openbare cafés moeten worden waar iedereen een biertje kan drinken, maar wees wel transparant. Natuurlijk heb je als vereniging een eigen identiteit, maar je maakt ook deel uit van de maatschappij: je bent niet alleen op de wereld. Wees open en blijf in gesprek met je omgeving en houd rekening met wat anderen van jou vinden.

Bij Vindicat heeft het accreditatietraject geleid tot bezinning, in ieder geval bij het bestuur. Ik hoop dat dit ook zo uitpakt bij de andere verenigingen. Overigens kan ik me niet voorstellen dat deze problemen alleen in Groningen voorkomen. Ik zou het daarom een goede zaak vinden als andere universiteiten het accreditatiesysteem van de Hanzehogeschool en RUG overnemen.

Elmer Sterken, rector magnificus



KIRSTEN OTTEN

BUITENLAND



JAN MOLEMA

'Brusselaers zijn levensgenieters met een laissez-faireculturuur'

Zijn interesse in vreemde talen en het gemak waarmee hij die oppikt – 'leuk effect van mijn tweetalige, Gronings-Nederlandse jeugdjaren' – motiveerden student Jan Molema (42) ook eens een kijkje over de grens te nemen: 'Na mijn doctoraal notarieel recht heb ik in Aix-en-Provence gestudeerd en daarna nog in het Duitse Freiburg. Vervolgens mocht ik in 2000 stagelopen bij de Europese Commissie in Brussel.' Zo begon een internationale carrière: eerst bij het Europese Parlement en daarna als lobbyist en real-estate director bij IKEA, waarvan de laatste vijf jaar in Moskou.

Sinds 2012 is het gezin Molema weer terug in Brussel: 'Een spannende en interessante plek, met de wereldpolitiek aan je voordeur. De stad oogt wat grauw en onverzorgd, maar gaandeweg hebben wij de mooie en leuke locaties ontdekt. *Brusselaers* zijn levensgenieters met een *laissez-faire*cultuur, dus net te laat is nog zowat op tijd en de maaltijd binnen is veel belangrijker dan de schoongeveegde stoep buiten. Wij zijn intussen verkast van het hippe Ixelles naar Wezembeek, iets ten westen van Brussel, omdat daar de Internationale Deutsche Schule staat waar een van onze drie dochters naartoe gaat en waar mijn Duitse echtgenote docente is. Het is hier prima wonen, met veel groen en bovendien kan ik op de fiets naar mijn werk.' Molema is directeur *Markt en Duurzaamheid* bij de Benelux Unie. 'Ik werk op het snijvlak van bedrijfsleven en overheid – een combinatie die mij goed ligt. De financiële crisis en BREXIT hebben Brussel weliswaar niet eenvoudiger, maar wel veel interessanter gemaakt! Toen ik net aan deze baan begon, stonden de economische activiteiten van de Benelux op een laag pitje. Maar nu ligt de regio in het hart van de EU-samenwerking. Binnen het Energie Expertise Netwerk zijn de Groningse universiteit en Energy Valley belangrijke trekkers gebleken, die momenteel de Noordelijke Waterstofeconomie sterk promoten.'

Die band met het Noorden is op meer vlakken verweven met het Brusselse leven van Molema. Sinds 2016 is hij voorzitter van de RUG-Alumnikring in Brussel: 'Ik las dat het Ubbo Emmius Fonds van plan was om hier een *chapter* op te richten. Ik heb toen spontaan aangeboden om de eerste bijeenkomst te hosten. In Brussel kom ik regelmatig Groningse alumni tegen en die contacten verlopen vrijwel altijd soepel. Kennelijk schept het een band wanneer je gedeelde ervaringen hebt, wanneer iemand net als jij weleens is doorgezakt in Café de Kachel of Bommen Berend heeft gevierd. Het leek me een leuke manier om aan die contacten wat meer vorm te geven, ook vanuit professioneel oogpunt. Daarnaast vind ik het een mooie manier om iets terug te doen voor de universiteit waar ik zoveel aan te danken heb.'

Voor de 450 alumni in Brussel organiseert Molema, samen met penningmeester Welmoed Neijmeijer en secretaris Dominik Flikweert, zo'n vier keer per jaar een bijeenkomst over een actueel thema, vaak met een interessante Groningse spreker. 'Zo hebben we al bezoek gehad van burgemeester Peter den Oudsten en van de Commissaris van de Koning René Paas. En vorige maand hadden we een druk bezochte lezing van. Luuk van Middelaar over zijn nieuwe boek *De nieuwe politiek van Europa*.' Molema koestert stille hoop dat hij aan het almaar groeiende lijstje van toekomstige sprekers binnenkort ook Nobelprijswinnaar Ben Feringa kan toevoegen.

Wat hebben de kernramp in Tsjernobyl, de giframp in Bhopal en de olieramp met de Exxon Valdez gemeen? Dat slaaptekort een rol speelde bij het ontstaan ervan. **Robbert Havekes** onderzoekt hoe de negatieve effecten van slaapgebrek ontstaan in de hersenen en hoe ze eventueel kunnen worden weggenomen.

BERT PLATZER REYER BOXEM

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/VIDEO-HAVEKES-SLAAPTEKORT

Slaaptekort zonder rampen

'Wat slaaptekort is? Dat is een goede vraag', zegt RUG-neurowetenschapper Robbert Havekes (38). 'Als je een wekker nodig hebt om wakker te worden, kun je wel zeggen dat je niet genoeg hebt geslapen. En als je echt koffie moet hebben om de dag door te komen. Door slaaptekort functioneer je minder goed. Als je kijkt naar allerlei grote rampen, van de ontploffing van de Challenger tot en met de kerncentrale in Tsjernobyl, de ramp voor de kust van Alaska met de olietanker Exxon Valdez, de giframp in Bhopal en allerlei vliegtuigcrashes: uiteindelijk hebben ze te maken met slaaptekort.' Geen echte ramp, maar niettemin zorgelijk is dat slaaptekort de economie jaarlijks anderhalf tot drie procent van het bnp kost, in de vorm van verminderde productiviteit, meer fouten en een hoger ziekteverzuim, zoals de Amerikaanse RAND Cooperation dit voorjaar concludeerde uit een internationaal onderzoek.

Bad guys

Tijdens het promotieonderzoek dat volgde op zijn studie gedrags- en neurowetenschappen – beide in Groningen – raakte Robbert Havekes geïnteresseerd in de gevolgen van slaapgebrek. 'Peter Meerlo, een slaaponderzoeker aan de RUG, had interesse in leer- en geheugenprocessen en ik als leer- en geheugenonderzoeker kreeg interesse in slaap. We hebben toen de handen ineengeslagen en zijn gaan kijken wat er met de leer- en geheugenprocessen gebeurt bij een slaaptekort.'

Na zijn promotie in 2007 toog Havekes met een Rubiconbeurs naar de University of Pennsylvania, waar hij werkte in het lab van Ted Abel, een vooraanstaand onderzoeker op het gebied van de moleculaire mechanismen die ten grondslag liggen aan het geheugen en



Robbert Havekes

hoe slaaptekort deze processen ondermijnt. 'Ik dacht dat ik daar één of twee jaar naartoe zou gaan, maar dat werden er acht', zegt Havekes. 'We probeerden helemaal uit te vlooien wat er nou misgaat in het brein bij een slaaptekort, zoals in de hippocampus, een klein hersengebied dat heel belangrijk is voor leren en geheugenvorming. We ontdekten dat in de hippocampus bij slaaptekort de verbindingen tussen hersencellen verstoord worden door bepaalde, specifieke eiwitten. Door die *bad guys* in de hersenen van proefdieren plat te leggen bleken we het geheugenproces resistent te kunnen maken tegen slaaptekort. Ongeacht of ze geslapen hadden of wakker waren gehouden, konden de dieren prima leren.'

Medicijn

Havekes' uiteindelijke doel: een medicijn dat de gevolgen van slaaptekort tenietdoet. 'Bijvoorbeeld voor mensen in ploegendiensten of mensen die lange diensten in ziekenhuizen of restaurants draaien. Er zijn genoeg situaties waarin we niet genoeg slapen.' Sterker nog, we slapen allemaal steeds minder. 'De laatste zestig jaar is onze gemiddelde slaapduur met ongeveer anderhalf uur verminderd', zegt Havekes. 'In de jaren vijftig, zestig sliepen we gemiddeld nog acht uur, inmiddels is dat teruggelopen tot zo'n zes, zesenhalf uur. Dat is heel veel minder en dat heeft uiteraard met onze 24-uurseconomie te maken. We werken tot laat, zijn altijd bereikbaar, willen een sociaal leven hebben en zijn 's avonds nog druk met iPads en telefoons. Het licht van beeldschermen helpt niet bij een gezond slaapritme. In die zin denk ik niet dat we de kortere slaapduur snel gaan terugdraaien, al komt er wel steeds meer bewustzijn dat we verkeerd bezig zijn.'

Een medicijn is echter nog toekomstmuziek. 'Er is op dit moment nog niemand die zegt "leg die eiwitten in mijn brein maar plat". De balans tussen het versterken en verzwakken van verbindingen tussen hersencellen is heel delicaat. Als die balans wordt verstoord, wat gebeurt bij slaaptekort, maar bijvoorbeeld ook bij alzheimer en autisme, dan gaat het dus mis en worden die verbindingen te veel afgebroken. Toch wil je de eiwitten die dat doen niet uitschakelen, alleen op bepaalde momenten onderdrukken.'

Buitenlandervaring

De mogelijkheid die Havekes dankzij de Rubiconbeurs kreeg om aan een topinstituut in het buitenland te werken, was belangrijk voor zijn vorming als wetenschapper. 'Daar had ik de kans om een heel aantal andere technieken te leren, virale technieken, moleculaire analyses, het genetisch modificeren van muizen. Nederland is vrij klein en er wordt geweldig onderzoek gedaan, maar het is ook goed om eens te kijken hoe het in een ander land gaat, in een ander lab, met een andere, in dit geval Amerikaanse, instelling. Ik leerde nieuwe mensen kennen, heb een ander netwerk opgebouwd. Juist de kennis die ik daar opdeed, maakte mij weer interessant om terug te halen naar Groningen.'

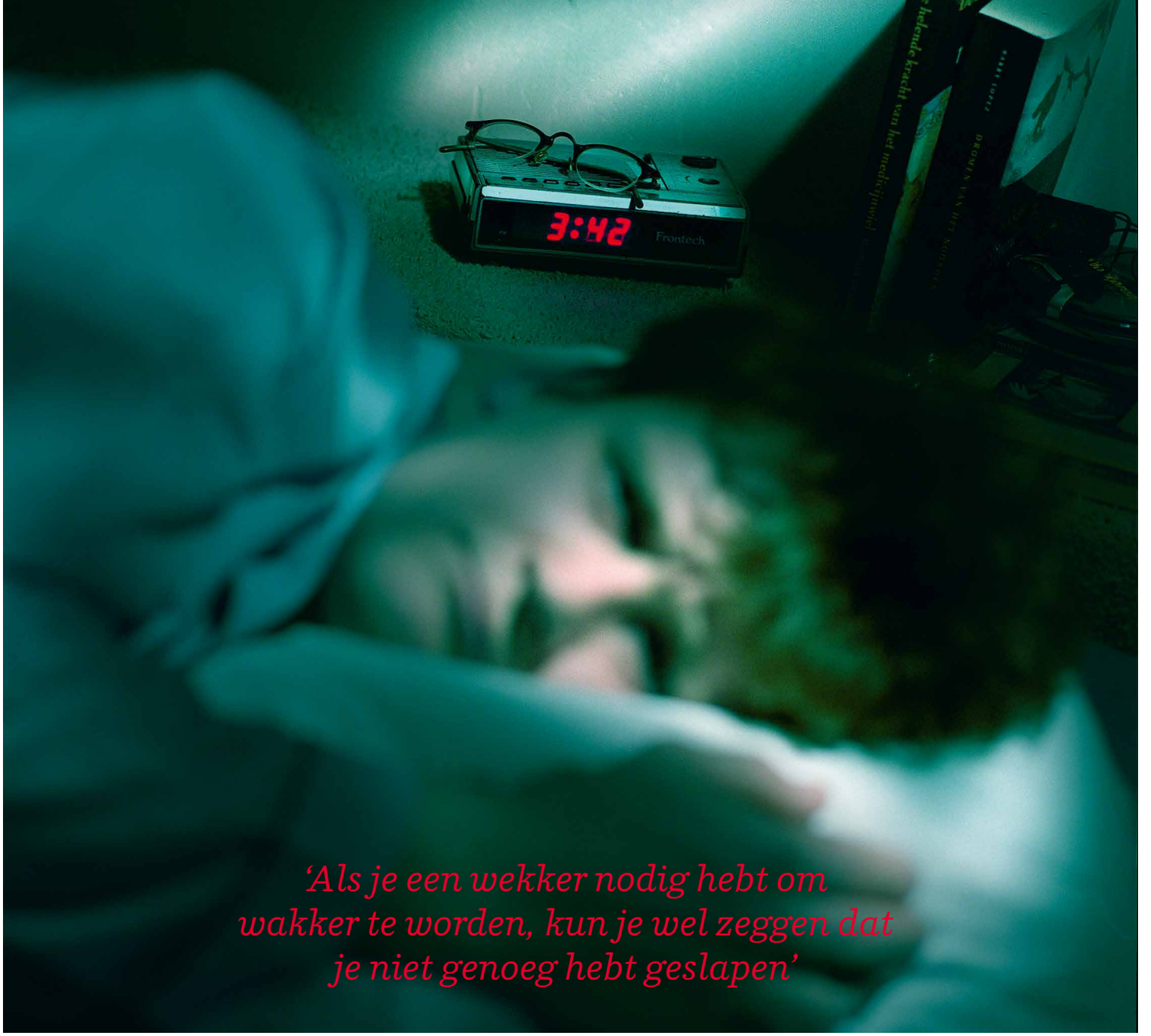

'Als je een wekker nodig hebt om wakker te worden, kun je wel zeggen dat je niet genoeg hebt geslapen'

Dat gebeurde in 2015, toen Havekes werd aangesteld als assistant professor aan het Groningen Institute for Evolutionary Life Sciences (GELIFES) van de RUG. 'Ik zag hier veel potentie om de neurowetenschappen verder uit te breiden, waarbij ik nieuwe technieken kan inbrengen en weer nieuwe vragen kan beantwoorden. Daarnaast wist ik dat de mensen binnen het instituut zorgen voor een zeer prettige en motiverende werkomgeving. Als promovendus heb ik hier altijd met veel plezier gezeten.'

De buitenlandervaring van Havekes speelde ook een rol bij de onderzoekssubsidie van 1,25 miljoen euro van het Human Frontiers Science Program die hij afgelopen maart samen met drie collega's uit Duitsland, de Verenigde Staten en Zuid-Korea ontving. 'Met de onderzoeker uit de VS heb ik in mijn tijd daar samengewerkt', zegt Havekes. 'Samen hadden we het idee voor een onderzoeksproject en daar hebben we de andere twee onderzoekers bij gezocht, uit verschillende wetenschappelijke niches. Dat is ook de kern van Human Frontiers, ze willen dat je op de grens van de wetenschappelijke kennis onderzoek doet en dat er tussen verschillende wetenschappelijke velden sterke interactie plaatsvindt.'

Klokgenen

De subsidie zetten Havekes en zijn collega's in om te gaan kijken naar zogeheten klokgenen. Dat zijn eiwitten die in de biologische klok ons dag-en-nachtritme reguleren. 'Deze eiwitten komen ook voor in andere hersencellen. Als je langdurig wakker blijft, gaat de activiteit van die eiwitten omhoog, maar we weten niet precies waarom. Het kan dus zijn dat ze een rol spelen bij de geheugenproblemen die je ziet bij slaaptekort. In dit nieuwe onderzoek willen we die specifieke eiwitten, die belangrijk zijn voor onze biologische klok in cellen daarbuiten, proberen te manipuleren, bijvoorbeeld in de hippocampus. Zo kijken we welke klokgenen mogelijk geheugenproblemen veroorzaken.'

Is de uiterste consequentie van zijn onderzoek dat we nooit meer hoeven te slapen? 'Nee, absoluut niet', haast Havekes zich te zeggen. 'Slaap is niet alleen van belang voor onze hersenen, maar ook voor andere organen in het lichaam. Slaaptekort kan heel veel veroorzaken: van het faciliteren van kanker en diabetes tot hoge bloeddruk en hartritmestoornissen. En geheugenproblemen, dus.'

WWW.RUG.NL/ALUMNI/BOEK



Bram Baptist (1982) / geschiedenis 2007
De koningszoon
Jeugdroman over twee jongeren in de Middeleeuwen
WWW.BRUNA.NL € 18,95

Fleur van der Bij (1981) / geschiedenis 2007
De Nijl in mij
'Een wondermooi debuut. Een even zeldzaam als ontroerend relaas van een reis langs de Nijl.' (Frank Westerman)
WWW.ATLASCONTACT.NL € 19,99



Gonneke Huizing (1960) / Nederlands 1984
Panda in de val
Kinderboek (>8 jr) over tweeling op avontuur in China
WWW.UITGEVERIJHOLLAND.NL € 14,95



Janine Jager (1955) / geschiedenis 1981
Hoe komen wij heelhuids uit deze hel
Nederlanders in revolutionair Rusland.
WWW.ATLASCONTACT.NL € 19,99



Godfried Nevels (1973) / sociale geografie 1999
Dutch in the USA
Interviews met Nederlandse muzikanten in Amerika
WWW.UITGEVERIJASPEKT.NL € 19,95

Rienhart Wolf (1960) / geneeskunde 1990
Vervlogen Tijden
Fotografische geschiedenis van Ter Apel, Munnekemoer, Barnflair en Ter Apelkanaal.
GRONINGERBOEKEN.NL € 24,95



Dirk Monsma (1948) / psychologie 1974
Fluisterzacht en haarzuiver
Kunstonderwijs voor kinderen met speciale onderwijsbehoeften
WWW.LEMNISCAAT.NL € 19,95

Itie van den Berg (1952) psychologie 1982 en Anita Middel (1964) / Nederlands 1988
Uitvinden! 101 ideeën voor uitvinders van 9-13 jaar voor een betere wereld
WWW.EDUFORCE.NL € 9,80



Louis Sommeling (1936) / psychologie 1974
Coaching in de studententijd
Over o.a. persoonlijke groei, seksualiteit, religie, relaties, burn-out, begaafdheid
WWW.ACCO.BE € 24,95



Albert Jan Thomassen (1964) / bedrijfskunde 1988 en Jacqueline van Zwol
Het Familiestatuut
Voor continuïteit van het familiebedrijf en harmonie in de familie
WWW.BBPULISHERS.NL € 29,50

Jesper Verhoef (1986) / C&I en geschiedenis 2012
Opzien tegen modernisering
Identiteit Amerika en Nederland in publiek debat over media, 1919-1989
WWW.EBURON.NL € 22,00

Harry de Ruiter (1961) / rechten 1985
Leiderschapskramp
Een pleidooi voor vertrouwen en vernieuwing
WWW.UITGEVERIJDIALOOG.NL
€ 26,95

VARIA

Dialectonderzoek in strip

Met een strip, getekend door Lorenzo Milito, legt taalonderzoeker Martijn Wieling van de afdeling Informatiekunde uit hoe hij met een articulograaf onderzoek doet naar tongbewegingen bij dialectsprekers. Wieling: 'Mede omdat de data bij kinderen en jongeren zijn verzameld, leek me dit een aansprekende vorm om ook hen te bereiken. De strip gaat over mijn eigen werk, maar laat ook zien wat het doen van onderzoek inhoudt. Het brainstormen over een idee, data verzamelen, verwerken, presenteren op een congres, een artikel indienen, herzien, en uiteindelijk publiceren. En ook dat het een kwestie van lange adem is.'
Download de strip op WWW.MARTIJNWIELING.NL/STRIP
Zie verder WWW.RUG.NL/IN-FOCUS-MWIELING

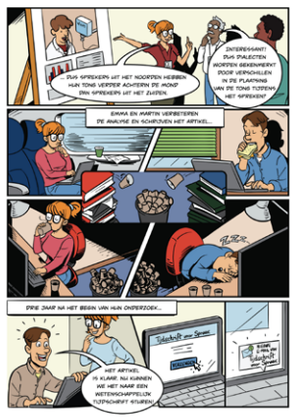



Merijn Scholten (34); comedian en helft van De Partizanen; won met dat duo het Leids Cabaret Festival 2013; huiscabaretier van De Wereld Draait Door en lid van het cabaret Spijkers met Koppen; staat op 30 januari 2018 met De Partizanen in De Oosterpoort; www.merijnscholten.nl en www.departizanen.nl; haalde tussen 2001 en 2009 propedeuse kunstmatige intelligentie, ba bedrijfskunde en ma journalistiek.

speciale plek
artiesteningang
Stadsschouwburg





‘Zouden we een blauwtje lopen bij de artiesteningang?’

AIN WONDRE STAD

Groningen. Universiteit. Maar ook talloze straten, huizen, bruggen, pleinen waar herinneringen liggen. Bekende oud-RUG-studenten vertellen over hun speciale plek.

ELLIS ELLENBROEK ELMER SPAARGAREN
ROGER CREMER

‘Het was een uur of drie ’s nachts, ik stond na het bierdrinken met wat vrienden bij de Febo Grote Markt. Een man kwam tegen ons aanpraten. Ik herkende hem vaag. Iemand uit de cultuur, dacht ik, iemand van tv. Een van ons gooide zijn frietbakje op de grond, wat een sneue actie was. De man, die had opgevangen dat die vriend Wouter heette, zei, met een bekakt stemmetje: “Woutertje, Woutertje, pak je bakje even op.” Daar stal hij mijn hart mee. Ik vond het grappig. Maar wie was het nou toch? Ik vroeg of hij Wim T. Schippers was, dat was mijn gok. Zo scherp was ik niet op dat tijdstip. Het bleek Pierre Bokma. Hij had in de Stadsschouwburg opgetreden met Cloaca, en was wat aan het dwalen door de stad. Hij zei tegen mij en een andere vriend – Wouter was al uit beeld: “Jongens, we drinken nog wat.” Wij moesten een plek bedenken die nog open was. We gingen naar De Kar. Helaas herinner ik me weinig van waar we het precies over gehad hebben. Volgens mij heeft Pierre Bokma een uur zitten oreren over het leven. Ik vond het op dat moment superbijzonder en interessant. Hij nodigde ons uit de volgende dag naar Cloaca te komen kijken. Bij de artiesteningang van de schouwburg zouden kaartjes liggen. Dat vonden we tof. Dat zoiets kon gebeuren! Maar de volgende dag wisten we ons niet zo goed raad. Zou hij het gemeend hebben? En onthouden? Misschien zouden we wel heel gênant een blauwtje lopen bij de artiesteningang. Aan de andere kant zou het ook weer lomp van ons zijn als we niet zouden gaan. We vonden het heel spannend. Wel of niet doen? Wel dus. Wij aanbellen bij die artiesteningang. Een magische plek voor ons. Gijs Scholten van Aschat deed open. Wij vertelden bedremmeld dat er vrijkaartjes voor ons zouden zijn. Gijs wist ervan en schreeuwde de gang in: “Pierre! Bezoek!” Het bleek geregeld.’

‘VERTEL ME IETS EN IK ZAL HET VERGETEN, LAAT HET ME ZIEN EN IK ZAL HET ONTHOUDEN, BETREK ME ER BIJ EN IK ZAL HET BEGRIJPEN’ (XUN KUANG - 312-230 V.CHR.)

De redding van Europa



Slimme, energieke politici en een levendig publiek debat: complexe kwesties smeken erom, houdt **Luuk van Middelaar** Europa's leiders voor. 'Verwelkom tegenspraak, wees niet bang voor de kiezer, omarm de open toekomst.'

ANNEMARIE KOK REYER BOXEM

'Ze realiseerden zich onvoldoende dat zij op een heel andere manier moesten acteren, namelijk zichtbaar, verstaanbaar, al improviserend en met gezag'

'2016, 2017: splijtende Europese verkiezingsjaren, vol wisseling en wederkeer. Na het Brexit-referendum en de Amerikaanse stem voor Trump uit 2016 trok de nationaal-populistische revolte begin 2017 richting vasteland. Stembusgangen in Nederland en Frankrijk hielden Europa in de ban; het voortbestaan van de Unie stond op het spel. De kiezers in beide landen beseften dit ook en handelden ernaar; ze verwierpen een toekomst van "Nexit" en "Frexit". Met de verkiezing van drakendoder Emmanuel Macron veerde Europa op. (...) Na zeven jaren waarin de Unie – vanaf het begin van de eurocrisis voorjaar 2010 – meermaals aan de afgrond stond, is de existentiële bedreiging uit de lucht. Zomer 2017 is duidelijk: we gaan door als Unie, ook en juist als nieuwe gebeurtenissen ons lotsverbond zullen beproeven.'

Met deze opening van zijn jongste boek *De nieuwe politiek van Europa* maakt historicus en filosoof Luuk van Middelaar scherp voelbaar dat het geen overzichtelijke tijd is waarin we ons bevinden. 'We leven in een wereld van strijd en rivaliteit', schrijft hij verderop. Een cocktail van crises, aanslagen en groeiende onverdraagzaamheid leerde dat op ons continent 'de geschiedenis terug' is. Dit onwennige, beklemmende gegeven treedt dan ook op de voorgrond tijdens een gesprek in een Gronings koffiehuis, eind oktober. Maar wat ook doorklinkt is hoop: Van Middelaar haalt in zijn boek oude termen tevoorschijn én introduceert nieuwe woorden om het Europa van nu begrijpelijker, weerbaarder, geliefder te maken.

Vanuit Brussel, waar hij woont, kwam hij even terug naar zijn studiestad om er een openbaar college te geven. Massaal was de belangstelling van vooral studenten voor de publicist die Europa als weinig anderen kan peilen. Tussen 2010 en 2015 was hij politiek adviseur en speechschrijver van Herman van Rompuy, de eerste vaste voorzitter van de Europese Raad. 'Van heel dichtbij', schrijft hij in het voorwoord van zijn boek, 'zag ik op nachtelijke toppen hoe de 28 regerings-leiders om de euro te redden de strijd aangingen met de markten en met elkaar, of hoe ze reageerden op de Arabische opstanden en de Russische inval op de Krim'. Puttend uit deze ervaringen becommentarieerde hij vervolgens als academicus gedetailleerd en meeslepend de vele EU-perikelen, waaronder ook de nieuwe, zeer heftige ontwikkelingen van de afgelopen twee jaar.

Olijfolieprijzen

Politiek. Verhalen. Publiek. Oppositie. Om die vier begrippen draait zijn betoog. Het zijn woorden, of liever: instrumenten, die volgens Van Middelaar te lang onbenut zijn gebleven in het hedendaagse Europa. Tot een jaar of tien geleden had de EU nog de exclusieve gedaante van een 'regelfabriek', schrijft hij. Aan de lopende band daar stonden vooral vakministers en ambtenaren die zich geduldig en zonder veel bekijks over olijfolieprijzen, geluidsnormen en visquota bogen. Meerdere decennia wierp deze 'gedepolitiseerde' werkwijze vele vruchten af, en voor bijvoorbeeld de interne markt is een bureaucratische aanpak nog steeds effectief, aldus de filosoof. Maar de val van de Muur in 1989 bracht ook een Europese *Wende* met zich mee: de economische gemeenschap werd een politieke unie met een eigen munt, een buitengrens en partnerschap op het gebied van justitie, burgerschap en defensie. Van Middelaar omschrijft dit ambitieuze eenwordingsproces als een overgang van 'regelpolitiek' naar 'gebeurtenissenpolitiek', van 'georganiseerde onmacht' naar 'het opwekken van gezamenlijke macht', van alleen 'technocratisch' reguleren naar ook willen handelen in precaire situaties zonder precedent.

Referenda

De implicaties van dit bestuur nieuwe stijl drongen aanvankelijk echter nauwelijks tot de deelnemers door, stelde hij vast. 'Je zou kunnen zeggen', legt Van Middelaar uit, 'dat burgers éérder dan de politici in de gaten hadden dat een gladde, geruis-

Vervolg op pagina 14 →

Luuk van Middelaar (1973) studeerde geschiedenis en filosofie aan de RUG. Voor zijn in 1999 als boek verschenen doctoraalscriptie *Politicide* ontving hij de Prix de Paris. Na een vervolgstudie in Parijs werd hij in 2002 medewerker van Eurocommissaris Frits Bolkestein in Brussel en vervolgens van VVD-fractieleider Jozias van Aartsen in Den Haag. In 2009 verscheen zijn veelgeprezen proefschrift *De passage naar Europa* en werd hij speechschrijver en politiek adviseur van Herman Van Rompuy, de eerste voorzitter van de Europese Raad. Sinds 2015 is Van Middelaar hoogleraar Europese Waarden in Louvain-la-Neuve en hoogleraar Grondslagen en Praktijk van de Europese Unie aan de Universiteit Leiden. Ook is hij politiek columnist voor *NRC Handelsblad*. In 2016 verkoos de RUG hem tot Alumnus van het Jaar. Deze herfst verscheen bij de Historische Uitgeverij zijn derde boek, *De nieuwe politiek van Europa*.

Vervolg van pagina 13

Op **19 oktober 2017** gaf Luuk van Middelaar bij Studium Generale Groningen de lezing 'Brexit, Trump and the new Europe'. Deze is als video terug te zien op sggroningen.nl/nl/node/975

loze politiek niet langer volstond, nu men zoveel plannen had. Over de voorgenomen intensere Europese samenwerking kwamen referenda, mensen riepen "nee" en "boeh". Maar tegen die oppositie waren de Europese leiders niet opgewassen. Wat in die jaren negentig dus al aan het licht kwam, was dat het in de nieuwe Unie schortte aan overtuigende verhalen van zich verantwoordende hoofdrolspelers. Anders gezegd: het door de EU zelf opgerichte politieke theater trok plotseling een flink publiek, maar de bedenkers realiseerden zich onvoldoende dat zij op een heel andere manier moesten acteren, namelijk zichtbaar, verstaanbaar, al improviserend en met gezag.'



Luuk van Middelaar
De nieuwe politiek van Europa
€ 25,- WWW.HISTORISCHEUITGEVERIJ.NL

Argwaan

Pas door de 'permanente noodtoestand' van de voorbije jaren raakten Europese leiders in meer of mindere mate vertrouwd met het nieuwe spel. 'Toen zich keer op keer moeilijke en gevoelige issues aandienden, werd duidelijk dat depolitiseren in dergelijke gevallen echt niet werkt. De Griekse schulden, het Oekraïne-conflict en de vluchtelingenstromen bleek je niet administratief op te kunnen lossen en anti-EU-protesten namen alleen maar toe. Dat laatste is logisch: als mensen niet kunnen volgen welke machten er aan de bal zijn, wekt dat argwaan. Burgers krijgen dan terecht het idee dat Europa slechts wordt voortgedreven door mistige mechanismen.'
'Een kwestie van lijfsbehoud' noemt hij daarom zijn pleidooi voor een Europese politiek van uitgesproken onenigheid, waartoe vooral het gedachtegoed van filosofe Hannah Arendt hem inspireerde. De voorwaarde voor een vrije, geweldloze samenleving was voor haar gelegen in de openbare dialoog over conflicterende opvattingen en belangen. Van Middelaar: 'In de afzonderlijke democratische staten zijn we met deze praktijk bekend. Nu moeten we verzinnen hoe zo'n Europese publieke sfeer gestalte kan krijgen. Cruciaal is dat burgers weten waar en naar wie ze moeten kijken. Daartoe zou het helpen de Europese Raad van regeringsleiders als "regering" te beschouwen. En ook de media zijn onmisbaar. Als vertolkers en vertellers van verhalen kunnen zij nationale publieken en Europese politiek dichter bij elkaar brengen.'

Nobelprijs

Wat is nu zijn eigen invloed op de Europese gebeurtenissen geweest, als Van Rompuys rechterhand? 'Dat is natuurlijk moeilijk te zeggen. Als speechschrijver ben je met woorden bezig. Van toespraken, soms ook van besluiten. En die besluiten moesten worden gedragen door 27, 28 regeringsleiders, dus ook Van Rompuy besliste dat niet alleen op die toppen. Maar hij en wij als zijn team zaten wel aan de knoppen. Vanwege alle politieke spanningen in de eurocrisis tussen Noord en Zuid hadden veel toespraken in die periode ook een didactische, synthetische kant. In Madrid, waar ze permanent kritiek op Merkel hadden, moesten we vertellen dat ze het in Berlijn ook allemaal niet leuk vonden, en in Berlijn of Den Haag schetsten we het perspectief van Madrid, Athene of Parijs. Dat paste ook wel bij de functie van boven de partijen staande president.' 'Onvergetelijk' vindt hij het schrijven van de rede ter ere van de Nobelprijs voor de vrede die in 2012 aan de EU werd toegekend. 'Van Rompuy wist vriend en vijand te verbazen met een ontroerend, bij vlagen geestig politiek verhaal, gehouden voor achthonderd mensen in het gemeentehuis van Oslo – koning en koningin, trompetgeschal, en twintig regeringsleiders op de eerste rij. Zo creëerden we zelf een gebeurtenis!'

'Sarko'

Gevraagd naar wie in zijn Europese jaren de meeste indruk op hem maakte, antwoordt hij: 'Ik heb altijd sympathie gehad voor Nicolas Sarkozy. Die had een enorme energie, bluf en dadendrang, zoals je nu ook bij Macron ziet. Soms wat ongerichte energie, en die moet dan in goede banen worden geleid – door de Merkels en Van Rompuys van deze wereld. Toch zijn zulke persoonlijkheden onvervangbaar. Toen er oorlog uitbrak op de Kaukasus in 2008 sprong "Sarko" meteen op het vliegtuig naar Moskou en Tbilisi om over een staakt-het-vuren te onderhandelen. In de eurocrisis was hij op momenten ook doorslaggevend, en als een van de weinige regeringsleiders was hij in staat tijdens de vergadering de stemming te doen kantelen, puur op overtuigingskracht.'
Bijna aan het slot van zijn boek schrijft Van Middelaar: 'Oppositie, tegenspraak en dissensus kunnen Europa opnieuw de dynamiek geven waarzonder de gebeurtenissenpolitiek zich niet verder kan ontplooien. Deze ommekeer zal leiden tot een Unie met meer reuring en lawaai, meer drama en strijd – een ontwikkeling die niet zonder risico is'. Aan welke risico's denkt hij? 'Nationale emoties en ressentiment,' licht hij toe. 'Politisering leidt immers ook tot winnaars en verliezers. Dus dat vergt van betrokkenen extra incasseringsvermogen, maar vooral het besef dat Europa een gezamenlijke arena is. Uiteindelijk is er meer dat ons verbindt dan scheidt.'
Met name de Brexit en een Amerikaanse president voor wie de Europese veiligheid geen kopzorg is, herstelden in de Unie op het nippertje de gevoelens van verbondenheid. 'Hartenkreet uit de entourage van Angela Merkel tijdens de Europese Raad van juni 2017: ''Genoeg van het crisismanagement! Het uur van de strategische keuzes is gekomen; en dat is precies wat we in Europa samen met Parijs gaan doen''', kon Van Middelaar nog snel noteren voor het ter perse gaan van *De nieuwe politiek van Europa*. Grappend: 'Behalve Merkel en Macron verkondigden eerder al Varoufakis en Orban een eigen visie, zij hebben niet op mijn boek gewacht alvorens van zich te laten horen. Opdat mijn boodschap ook bij andere spelers aankomt en beklijft, beijver ik me nu voor Franse, Duitse en Engelse vertalingen van mijn verhaal. Hopelijk laat het de diplomatieke elites in Brussel, Berlijn, Parijs en Den Haag inzien dat de Unie sterker wordt van tegenspraak, dat zij minder bang moeten zijn voor de kiezers, voor hun buren en voor de open toekomst.'



Ze rolde er toevallig in: ‘Mijn vader leerde zichzelf schaken en, toen ik zes was, mij ook.’ Zo begon de schaakcarrière van RUG-medewerkster **Joyce Fongers** (37). Drie keer werd ze Nederlands kampioen voor meisjes onder de 20 jaar. Hoewel geen profschaakster meer, voelt ze zich zeer betrokken bij het Tata Steel Chess Tournament dat op 24 januari 2018 ook een dag naar Groningen komt. De universiteit is gastvrouw. ‘Altijd boeiend om grootmeesters aan het werk te zien.’

CHRISTINE DIRKSE

PUBLIEKSACTIVITEIT

Biotoop voor intellectuelen

Tata Steel Chess Tournament komt naar Academiegebouw

Joyce Fongers was acht toen ze lid werd van haar eerste schaakclub. ‘Sommige kinderen kiezen voor muziek of voetbal, ik vond schaken gewoon leuk.’ Op de club – eerst in Groningen, later in Bedum – bleek ze talent te hebben. ‘Ik begon met plaatselijke toernooien, maar deed later ook mee op regionale en landelijke.‘ Op haar achttiende stopte ze met spelen op hoog niveau. ‘Dat was niet echt een bewuste keus. Ik vond schaken nog wel leuk, maar ik ging studeren, kreeg andere prioriteiten. Later ben ik ook gestopt met de schaakclub.’

Nick Schilder

Ze mag er dan al ruim vijftien jaar uit zijn, Fongers kent nog wel veel mensen uit de professionele schaakwereld, zoals de directeur van het Tata Steel Chess Tournament. Dit evenement – tot 1999 bekend als Hoogovenstoernooi – speelt zich elk jaar in Wijk aan Zee af en is een van de grootste en sterkste schaaktoernooien ter wereld. Maar op 24 januari wordt één van de speelrondes van het Tata Steel toernooi in het Academiegebouw gespeeld. Hoe is dat zo gekomen?

Fongers: ‘Anderhalf jaar geleden ging een editie van de Kinderuniversiteit Groningen over schaken. Zanger Nick Schilder (van het duo Nick en Simon) gaf toen bij ons een college over schaken aan bassischoolleerlingen. Nick is namelijk zelf een talentvol schaker en door de Nederlandse bond aangesteld als schaakambassadeur. Zo is hij ook ieder jaar betrokken bij het Tata Steel toernooi. Via hem hebben we toen de link gelegd en samen met de gemeente Groningen een voorstel gedaan om het toernooi één dag op de RUG te laten spelen.’

En dat is gelukt. Fongers: ‘Het is echt een uniek toernooi, waar heel veel schaakliefhebbers op af komen. De top van de wereld speelt immers mee. Het bijzondere is dat die top tegelijk speelt met de subtoppers en amateurs. Echt een evenement voor iedereen dus.’

Healthy Ageing

Schaken en universiteit, voor Fongers is het een logische combinatie. ‘Ik voel me in de universitaire wereld net zo thuis als in die van het schaken. Ik denk dat dat komt doordat het eigenlijk dezelfde soort biotopen zijn: voor intellectuele mensen, met een heel eigen dynamiek. Ik vind het vooral leuk dat het werelden zijn waar je niet per se rijk wordt, maar waar je naast talent ook passie nodig hebt om het vol te houden en aan de top te komen.’ Veel schakers zijn universitair geschoold. Fongers zelf is daar een voorbeeld van, maar ook de schaakgrootmeesters Sipke Ernst en Jan Werle, die beiden aan de RUG zijn afgestudeerd. ‘Bovendien is de schaaksport onderwerp van wetenschappelijk onderzoek, bijvoorbeeld naar de mogelijke rol van schaken binnen het thema Healthy Ageing. In aanloop naar het toernooi zal de RUG dat onderzoek op de kaart zetten.’

Publieksactiviteiten

Een breed programma in en rond het Academiegebouw omlijst het bezoek van Tata Steel Chess aan de RUG.
Op de toernooidag zelf – op **woensdag 24 januari** – zijn er activiteiten voor het algemene publiek, voor kenners en voor studenten en wetenschappers.
Zaterdag 20 januari is er een ‘kroegloperstoernooi’ en **maandagavond 22 januari** houdt stand-up comedian Tex de Wit een Studium Generale-lezing over ‘Schaken (en een klein beetje seks)’.

Meer informatie:
www.rug.nl/tatasteelchess

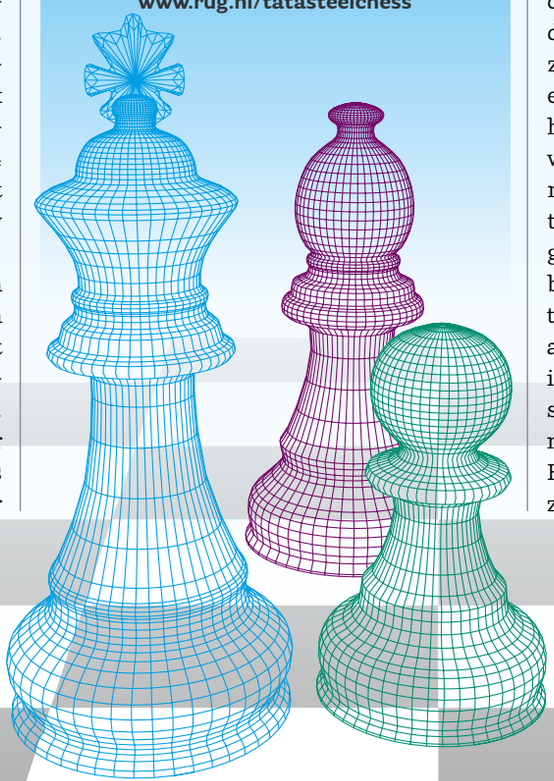

‘EDUCATION ISN’T SOMETHING YOU CAN FINISH.’ (ISAAC ASIMOV)

ELLIE DAVIES

Stars 12, 2015.
© Ellie Davies, courtesy of Sophie Maree Gallery, Den Haag

In haar serie ‘Stars 2014’ verbindt Ellie Davies boslandschappen met het mysterie van het onvatbare universum. Ze voegde foto’s van bossen samen met beelden gemaakt door ruimtetelescoop Hubble, een van de meest geavanceerde wetenschappelijke instrumenten.
www.elliedavies.co.uk

Haar foto’s maakten onderdeel uit van de Noorderlicht Fotomanifestatie 2017 ‘NUCLEUS - De verbeelding van wetenschap’.
www.noorderlicht.com

Groningse astronomen van het Kapteyn Instituut staan internationaal hoog aangeschreven. Onlangs publiceerde Karina Caputi dat zij met haar team ‘voor het eerst heeft aangetoond dat starburst-stelsels veel belangrijker zijn in de vroege stervorming dan we dachten’.
www.rug.nl/ spitzer-frenzied-starmaking.
Davide Massari en Amina Helmi rapporteerden eind november in *Nature Astronomy* dat zij met collega’s er voor het eerst in geslaagd zijn de 3D-beweging te meten van individuele sterren in een sterrenstelsel buiten de Melkweg.
www.rug.nl/meting-3D-beweging







FOTO COLLECTIE UNIVERSITEITSMUSEUM GRONINGEN

Een betoverende gebeurtenis

Multi-photograph van Gerard Heymans

MATHIJS DEEN VERLOREN.NL

ONDERZOEK

WWW.UKRANT.NL/MAGAZINE/GESCHIEDENIS-VAN-DE-RUG

De klassieke universiteit 1876-1945, deel 2 van de trilogie *Universiteit van het Noorden* is verschenen. Auteur **Klaas van Berkel** hoeft niet lang na te denken bij welke gebeurtenis uit z'n boek hij graag aanwezig had willen zijn. 'De rectorale rede van Gerard Heymans,' zegt hij. 'Dat moet geweldig geweest zijn.'

Het is 20 september 1909, de 'klassieke universiteit' maakt de beste jaren van haar tweede Gouden Eeuw mee. Er is net een nieuw Academiegebouw opgeleverd, het vorige is drie jaar eerder afgebrand. Op de loonlijst van wetenschappelijk personeel staan mannen van internationale statuur, zoals de medici Karel Frederik Wenckebach en Hartog Jacob Hamburger. En natuurlijk de astronoom J.C. Kapteyn, die al jaren bezig is om met een aarde-omspannend netwerk van astronomen de structuur van het melkwegstelsel vast te leggen. Ja, het gaat goed met de universiteit.

Visioen van de twintigste eeuw

De rector magnificus schrijdt binnen, iedereen gaat staan. Het is de zoon van de gemeentesecretaris van Ferwerd: Gerard Heymans, filosoof en grondlegger van de Nederlandse psychologie. Hij beklimt het spreekgestoelte, houdt het papier met z'n rede vlakbij z'n ogen en begint te spreken. Een beetje monotoon, met Friese tongval. In voor iedereen begrijpelijke taal spreekt hij over de voorbije negentiende eeuw, de eeuw van de natuurwetenschappen. Hij noemt het één lange Sint-Nicolaasavond van ontdekkingen en uitvindingen die zich in het bewustzijn van de mensen genesteld hebben. Hij constateert dat de mensen desondanks niet gelukkig zijn. Dan blikt hij vooruit. Hij ontvouwt een visioen van de twintigste eeuw, de eeuw van de psychologie, die als het meezit en catastrofes uitblijven, de mens zal moeten helpen met al die nieuwe verworvenheden in het reine te komen. De psychologie zal het beter moeten dan de sombere negentiende-eeuwse filosofie, die zwartkijkers als Schopenhauer had voortgebracht.
'Dat moet een betoverende gebeurtenis zijn geweest,' zegt Van Berkel. 'Aan de ene kant een huiveringwekkende toekomstvisie, maar tegelijkertijd ook een soort bijna religieuze revival. Hoe die mensen toen uit de zaal zijn weggegaan, wat ze gedacht hebben, hoe ze gesproken hebben met elkaar. Dat had ik graag willen meemaken.'

Academische vrijheid

Heymans wierp dilemma's op en zette aan tot discussie. En dat gebeurde niet voor niets in het instituut dat zichzelf in de decennia daarvoor had uitgevonden als een klassieke universiteit in een veranderende wereld: als bolwerk dus van academische vrijheid, waar wetenschappers en studenten los van inmenging van wie dan ook konden denken, schrijven en beweren wat ze wilden. Een bolwerk overigens dat almaar minder het karakter van een bolwerk droeg, omdat de academische gemeenschap uitdijde en omdat hoogleraren en studenten oog en ontzag kregen voor de emanciperende maatschappij die al dan niet met rode vlaggen buiten de ramen voorbijtrok. Groningen deed volwaardig mee en had reden om trots te zijn. Toch

‘Er was een verlangen naar harmonie en een musketierachtige eensgezindheid tegen de wereld buiten’

was die trots nooit helemaal vrij van ongemak. In 1876 had het een haar gescheeld of Den Haag had de universiteit gesloten. De studentenaantallen waren in de loop van de negentiende eeuw sterk teruggelopen en de universiteit dreigde te verkommeren. Maar Den Haag streek over het hart en Groningen bleef open. Toch was de universiteit met een wettelijke vastlegging van haar voortbestaan nog niet uit de problemen. ‘Er moest veel meer gebeuren, dat zagen de mensen ook wel,’ zegt Van Berkel. ‘Groningen was ook als stad een onaantrekkelijke uithoek. De stad moest uitbreiden, niet alleen voor de universiteit, maar ook om als plek om te leven wat aantrekkelijker te worden.’

Wankele trots

Van Berkel schildert in z’n boek de stad in 1876 als een opgepropt, stinkend en ellendig oord dat pas met de slechting van de vestingwerken uit haar veel te nauwe korset barstte. Een spoorverbinding met Zwolle verkortte de reistijd dramatisch, er kwam een Schouwburg, de singels werden aangelegd. Sindsdien ging het bergop, eerst aarzelend, maar al gauw sneller. En toen in 1914 de universiteit vierde dat ze drie eeuwen bestond, verzuchtten enkele Duitse gasten zelfs dat men in Groningen wel erg ingenomen was met zichzelf. Maar het was een wankele trots, die een ondertoon van twijfel moest overstemmen.



‘Ik denk dat dat er toch mee te maken heeft dat het voor de Groningse universiteit nooit vanzelfsprekend is geweest, dat ze zou kunnen voortbestaan,’ zegt van Berkel. ‘Sinds 1876 was er voortdurend dat knagende gevoel: er hoeft maar iets te gebeuren en ze willen ons weer opheffen. Ook toen in 1906 het Academiegebouw afbrandde, waren er in Den Haag meteen weer stemmen dat een nieuw academiegebouw te duur was en dat er universiteiten genoeg waren in Nederland.’

Eén front

Binnen de universiteit was een bestuurscultuur ontstaan die paste bij de perifere positie van een groep mensen onder elkaar. Er waren korte onderlinge lijnen, er was een verlangen naar harmonie en een musketierachtige eensgezindheid tegen de wereld buiten. Samen optrekken, bedacht op gevaar, één front. ‘Kijk, het is natuurlijk niet te bewijzen en wat vergezocht,’ laat Van Berkel zich verleiden op te merken, ‘maar toen in 1672 Bommen Berend voor de stad lag, moesten de Groningers het zelf opknappen. Er was geen redding vanuit Amsterdam in zicht. Dat gevoel dat we het uiteindelijk zelf, zonder hulptroepen, moeten doen, dat is zo’n moeilijk peilbaar sentiment dat best doorgewerkt zou kunnen hebben. Maar of het echt zo werkte, is niet zo eenvoudig vast te stellen natuurlijk.’

Bezetter

Deel 2 van Van Berkels geschiedenis van de universiteit beslaat de jaren tussen 1876 en 1945, en voert dus van dieptepunt naar dieptepunt. Want in de Tweede Wereldoorlog kruimelde de universiteit in elkaar, al waren er pogingen haar in bedrijf te houden. Zo bleek al vrij snel dat die eigenzinnige, saamhorige maar bij vlagen onzekere universiteit het niet aandurfde om, zoals Leiden wel deed, zich zo van de bezetter af te keren dat deze de deuren voor de studenten zou sluiten.

Voor Van Berkel is de oorzaak helder. ‘Ik ben er vrij zeker van dat men in de oorlog gedacht heeft: als wij laten gebeuren wat er in Leiden gebeurde, wie zegt dan dat we ooit weer open gaan? Die zelfverzekerdheid van Leiden heeft Groningen zich nooit kunnen permitteren. Vandaar dat in de eerste jaren van de oorlog de burgemeester en de universitaire secretaris van curatoren de studenten op het hart hebben gedrukt zich gedeisd te houden. Straks heffen ze ons op en dan zijn we nog verder van huis, dachten ze.’

Van Berkel is bezig met het derde en laatste deel, dat *De Zakelijke Universiteit* zal gaan heten. ‘Ik realiseerde me, toen ik deel twee aan het schrijven was, dat ik eigenlijk bezig was met de opmaat van het derde deel. Want die klassieke universiteit, dat ideaal van een gemeenschap in vrijheid, geworteld in de maatschappij, die is tot wasdom gekomen in de jaren tachtig van de negentiende eeuw en het is er in de kern nog steeds.’ Hij glimlacht. ‘Kijk alleen al naar mij,’ zegt hij. ‘Ik heb een opdracht om deze geschiedenis op te schrijven. Ik heb er de tijd voor gekregen, ik mag het doen naar eigen inzicht. Eigenlijk schrijf ik met deze boeken de geschiedenis van m’n eigen positie. Ik ben daar helemaal niet somber over. Die klassieke academische erfenis is er nog steeds, ook in de zakelijke universiteit.’

In veel facetten is de invloed van China op de westerse wereld groeiende. Wat weten wij eigenlijk van dit immense land? Wie het moderne China wil begrijpen, kijke volgens **Stefania Travagnin** door de lens van religie. Alumnus Remko Tanis, die als China-correspondent zes jaar in Shanghai woonde en tot voor kort in Singapore, sprak met haar.

Bidden in modern China

De boeddhistische tempel van Jing'an (Vrede en Rust) staat al acht eeuwen op dezelfde plek in Shanghai. In de dertiende eeuw was de omgeving vredig, rustig. Tegenwoordig wordt de tempel aan alle kanten overspoeld door het 21ste-eeuwse China. Letterlijk álle kanten: eronder reizen dagelijks minstens een miljoen mensen via het metrostation. Op straatniveau wordt de tempel omringd door winkels en restaurants. Er boven torenen wolkenkrabbers met kantoren en luxe hotels.
Er is niets religieus aan. Niet vreemd, in een land waar de al zeventig jaar regerende Communistische Partij fervent atheïstisch is. Toch is religie volgens Stefania Travagnin de juiste lens om door te kijken voor wie het moderne China wil begrijpen. 'De seculiere en spirituele wereld zijn in China altijd met elkaar verweven geweest', vertelt ze. Ze is even in Groningen, tussen twee reizen naar Taiwan door. 'China is een groot, divers land met minstens vijftig etnische groepen en talloze religieuze stromingen. Het heeft een ontzettend complex verleden. Wat impliceert dat het heden ook complex is. Het is onmogelijk dit land te begrijpen zonder naar de cultuur en dus de religies te kijken.'

Robotmonnik

Maar eerst dit: 'Religie is een westers begrip,' zegt Travagnin. 'In het Chinees kreeg het pas betekenis met de komst van het christendom. Boeddhistische monniken vroegen zich toen af of zij ook bij een religie hoorden, of meer bij een wetenschap, of een filosofie. Of bij al die dingen. Of bij niet één.'
Het vloeit in elkaar over. Net als de diverse religieuze stromingen dat doen in China. 'In het Westen ben je óf christen, óf moslim, óf joods. Het is heel exclusief. In China is dat compleet anders. Een Chinees kan gaan bidden in een boeddhistische tempel en een dag later in een taoïstische. Als er toevallig een confuciaanse tempel in de buurt is, ga je daar heen. je zegt je gebeden online via de app van een tempel. Veel tempels hebben een QR-code. Scan die met je telefoon en je communiceert met een monnik, een echte of een robotmonnik. Maakt niet hoe of waar: hoe meer je bidt, hoe beter.' Die vloeiende overgangen tussen religieuze stromingen en methodes fascineren Travagnin. 'Het is een mooie les voor het Westen, waar de scheiding tussen religies zo zwart-wit is. En bij diverse tempels bidden, betekent dat je altijd goed zit!'


Stefania Travagnin met robotmonnik

Stefania Travagnin (1975) is Rosalind Franklin Fellow en sinds 2013 assistent professor Religion in Asia en oprichter en directeur van het Centre for the Study of Religion and Culture in Asia (CSRCA) aan de Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap van de RUG. Ze is ook visiting professor aan de Faculty of Missiology van de Pontificia Università Urbaniana in Vaticaanstad. Daarvoor was Travagnin assistent-professor aan universiteiten in de VS, Canada en het Verenigd Koninkrijk. In 2009 promoveerde ze aan de University of London. In haar geboortestad Venetië studeerde ze in 2000 summa cum laude af met een major in Chinese taal, religie en filosofie en een minor in Hindi en Indiase religies en filosofie. Naast Italiaans is Travagnin vloeiend in Engels en enkele Chinese dialecten en vaardig in Japans, Hindi, Sanskriet, Spaans, Frans en Duits. Ze werkt nog aan Koreaans en Nederlands.

Marco Polo

Travagnin groeide op in Venetië. 'Als Italiaanse werd ik katholiek opgevoed, maar mijn ouders gaven me de vrijheid ook naar andere dingen te kijken. Toen ik stopte met naar de kerk gaan, vonden ze dat prima.'
Door haar jeugd heen duwden diverse factoren haar richting het Oosten. 'Ik kom uit Venetië en ben groot fan van Marco Polo. Venetië ís Marco Polo, dus dat speelde sowieso mee.' Als zesjarige keek ze elke dag een half uur naar Japanse tekenfilms op tv. 'Ik ken nog steeds alle liedjes uit mijn hoofd. Ik ging dan naar mijn moeder in de keuken en zei dat ik rijst wilde eten. Maar het bleef pasta.'
Als kind ging ze niet, zoals anderen, op zwemmen of ballet. Travagnin koos voor de enige karateschool in de stad. 'De middelbare school was fantastisch, maar je leerde vooral over het Westen. Plus een beetje over de koloniën in Afrika. Het enige wat je over Azië hoorde, ging over de Opiumoorlogen in China.'



Tempel van Jing'an in Shanghai

Daarom koos ze voor de studie sinologie aan de Ca'Foscari University of Venice. 'Ik had zin om alles wat ik wist over het Westen te laten botsen, in gesprek te laten gaan, met nieuwe kennis over het Oosten. Een studie Chinese taal en geschiedenis brengt je direct in het hart van die regio.'

Terug naar Shanghai. De geur van ritueel verbrande wierook stijgt hardnekkig uit boven de commerciële lawine die de Jing'an tempel bedelft. De tempel wordt nog steeds van 's ochtends tot 's avonds druk bezocht. Het Han-boeddhisme leeft, wat tegenstrijdig lijkt met de geluiden uit Beijing. De Communistische Partij zal nooit erkennen dat haar autoriteit samenhangt met iets wat ook maar in de buurt komt van 'het hemelse mandaat uit het keizerrijk'.

Moreel vacuüm

In november bewees Chen Xi, leider van het Organisatorisch Bureau van de Partij, dat atheïsme het uitgangspunt blijft. Hij zei dat het gevaarlijk is in 'geesten en goden' te geloven, in plaats van in Marx en Lenin. Het enige geloof dat telt, aldus Chen, is een rotsvast vertrouwen in Xi Jinping als middelpunt van de Partij. Fascinerend, vindt Travagnin. 'Xi gebruikt religieuze dynamieken om een cultus rondom zichzelf te kweken. Precies wat Mao deed.'

Maar in tegenstelling tot Mao ziet Xi religie, of in elk geval het Han-boeddhisme, niet als bedreiging, maar als handig instrument. 'China kampt met een moreel vacuüm,' zegt Travagnin. 'Nieuwe generaties zijn de oude confuciaanse waarden kwijt. Respect voor ouderen, elkaar helpen, de samenleving als harmonieus geheel: wat vroeger werkte, is verdwenen. Mensen zijn verward, zoeken een identiteit. Mao's Culturele Revolutie heeft oude waarden tot op het bot uitgekleed, vernietigd. Maar zonder waarden werkt de samenleving niet. De Partij probeert dat nu om te draaien door de principes van Confucius, die in het DNA van de Chinese beschaving zitten, opnieuw te promoten.'

'Op elke tempel zie je dezelfde vier Chinese karakters: ai guo, ai jiao. Hou van je land, hou van je religie'

Han-boeddhisme sluit volledig aan op het confucianisme en is daarin anders dan het 'oorspronkelijke' boeddhisme uit India. 'In het Engels noemen ze het humanistisch boeddhisme. Dat slaat nergens op, maar het komt erop neer dat het een hele praktische vorm van het origineel is. Het gaat veel meer om waarden die nuttig zijn in de omgang met andere mensen en wat goed is voor de maatschappij, dan over hogere sferen of een leven na de dood.' De Partij gebruikt het Han-boeddhisme ook om het nationalisme aan te wakkeren. 'Dat kan, omdat elke tempel is aangesloten bij een overkoepelende organisatie die het beleid afstemt met de Partij. Op elke tempel zie je dezelfde vier Chinese karakters: ai guo, ai jiao. Hou van je land, hou van je religie. Wie Han-boeddhist wil zijn, moet die vier karakters respecteren.'

Online rituelen

Travagnin werkt momenteel aan een driejarig onderzoeksproject in de provincie Sichuan. Het is een regio waar islam, protestantisme, katholicisme, boeddhisme en taoïsme elkaar kruisen. Ze leidt het onderzoek samen met Elena Valussi van de Loyola University in Chicago. 'We willen in kaart brengen hoe de diverse religieuze netwerken elkaar beïnvloeden. We kijken niet vanuit de instituten of de leiders, maar juist bottom-up: vanuit de bevolking.' Het volgt op onderzoek dat ze deed naar het gebruik van moderne media door religieuze stromingen in China. 'De apps en websites waarmee tempels jongeren aan zich proberen te binden, breken het gemeenschapsgevoel op. Mensen komen niet meer samen. Wellicht is dat de reden dat de overheid deze online rituelen zo promoot. Als iedereen op z'n eigen scherm bidt, zijn dat minder echte bijeenkomsten die in de gaten moeten worden gehouden.'



Nummer één Duurzame 100

'Where ecology meets economy' is de slogan van Eosta, het bedrijf van **Volkert Engelsman**. Het bedrijf van de alumnus bedrijfskunde 1984 is Europees marktleider op het gebied van handel in biologische groente en fruit. Dagblad *Trouw* noemt hem waarderend 'een groenteboer met een radicale visie' en verkoos hem tot nummer 1 in de Duurzame 100 van 2017. 'Fatsoenlijk rekenen', dat is wat hij doet. Er moet een prijs hangen aan vervuiling en uitbuiting zodat de consument weet wat een peer of appel "echt" kost. Een complexe puzzel, waarmee Engelsmans bedrijf wereldwijd vooroploopt', aldus de krant.
Broerstraat 5 had vorig jaar een interview met hem: WWW.RUG.NL/BROERSTRAAT5-JULI-2016

Nobeltrio in Groningen

Nobelprijswinnaars Jean-Pierre Sauvage, Ben Feringa en Sir James Fraser Stoddart (v.l.n.r.) waren voor het eerst samen in Groningen voor de Molecular Machines Nobel Prize Conference – een wetenschappelijk congres over de kleinste machines ter wereld van 19 t/m 22 november. Reyer Boxem maakte voor de UK een sfeervolle fotoreportage: www.ukrant.nl/magazine/feringa-friends/

Achterhaalde Reformatie-clichés

'Stop met het herkauwen van clichés over de Reformatie: al vanaf 1400 werd de Bijbel in volkstaal gelezen.' Deze hartenkreet slaakten **Sabrina Corbellini**, hoogleraar geschiedenis van het lezen in premodern Europa, en postdoc **Margriet Hoogvliet** op de Opiniepagina van *de Volkskrant* van 3-11-2017. 'Alle aandacht in de media voor het begin van de Reformatie 500 jaar geleden onderstreept nog eens de actualiteit van onze geschiedenis. Alleen is dit een gemiste kans, omdat vooral achterhaalde en verouderde historische clichés herkauwd worden, terwijl de totaal andere conclusies van recent en vernieuwend onderzoek maar moeizaam doordringen.
Lees verder op WWW.RUG.NL/CLIPPINGS-CLICHES-OVER-DE-REFORMATIE.

RUG hofleverancier Rutte III

Vijf leden van het kabinet Rutte III zijn alumnus van de RUG. Daarmee is onze universiteit een van de hofleveranciers van het nieuwe kabinet. De Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Leiden leveren respectievelijk vier en zes bewindslieden. De bewindslieden met Groningse wortels zijn: Bruno Bruins, Arie Slob, Menno Snel, Stientje van Veldhoven en Halbe Zijlstra.
Lees meer op WWW.RTVNOORD.NL/NIEUWS/185057



Smeerenburgse mode

Vele honderden textielfragmenten van vilthoeden, jassen, broeken, kousen en wanten vond het Arctisch Centrum rond 1980 op Smeerenburg. Ze lagen in en om de huizen en traanovens, die van 1614 tot circa 1660 in gebruik zijn geweest op de nederzetting van de Nederlandse walvisvaarders. Ook vond men textielresten in de graven van de zeven die de overwintering van 1634-1635 niet hebben overleefd. **Sandra Comis** deed grondig onderzoek naar de unieke collectie werkmanskleding en concludeert in haar proefschrift dat de mannen op Spitsbergen voor hun dagelijkse kleding de Nederlandse mode volgden, zij het in goedkopere uitvoering. Voor het vuile werk, zoals het doden van walvissen, spek snijden en traan koken hadden ze geen speciale kleding. Als bescherming tegen de felle kou trokken ze eenvoudig meerdere kledingstukken over elkaar aan.
WWW.RUG.NL/PROMOTIE-SANDRA-COMIS



FOTO REYER BOXEM

Haar eerste jeugdboek, in het Engels, werd een hit in Amerika. *This is where it ends* stond 64 weken in de New York Times Bestsellerlijst. Lukt dat ook met nummer twee? Spannende tijden voor **Marieke Nijkamp**.

ELLIS ELLENBROEK

BOEK

WWW.MARIEKENIJKAMP.COM

Bestseller in Amerika



Voor ik je loslaat heet het nieuwe boek van Marieke Nijkamp. Het is net uit in Nederland, vertaald. Begin 2018 verschijnt het origineel in Amerika, *Before I let go*. Nijkamp schrijft in het Engels. Ooit begon ze daarmee om internationale vrienden van haar schrijfsels mee te kunnen laten genieten. Nu voelt het alsof het nooit anders is geweest. Het Engels is haar literaire gereedschap.

De 31-jarige alumna geschiedenis en filosofie keerde na haar studie terug naar Twente, waar ze vandaan komt. Marieke – blauw haar, maar dat kan elk moment weer veranderen – is ambtenaar in Twente. Ze coördineert een traineeship van twaalf gemeenten en overheidsinstanties. Parttime, wat goed uitkomt, want naar eigen zeggen vertoeft ze de helft van haar tijd in een fictieve wereld. Eenmaal aan het schrijven, kan het zomaar vijf uur later zijn als ze weer opkijkt. Schrijven is een levensbehoefte.

Hoe flikte ze het in Amerika uitgegeven te worden, de bestsellerlijst van de *New York Times* binnen te dringen en daar 64 weken te staan, een week zelfs op nummer 1? Het heeft te maken met het actuele thema van *This is where it ends*, zegt Marieke. Haar debuut gaat over een schietpartij op een middelbare school. In Nederland leeft het wat minder, schietpartijen op scholen. Toch heeft de Nederlandse versie, *54 minuten*, het netjes gedaan, zegt Nijkamp die de vertaling overliet aan een professionele vertaler. Schrijven en vertalen zijn ambachten op zich. De Nederlandse uitgever geeft geen verkoopcijfers. In Amerika gingen er volgens Nijkamp in elk geval 250.000 boeken over de toonbank. *This is where it ends* is er nu ook in het Duits, Spaans, Italiaans, Frans, Turks. 'Iedere keer een kick als ik langs mijn boekenkast loop en ze op een rijtje zie staan.' In maart bezocht ze het boekenbal, maar een J.K. Rowling is ze nog niet. Prima. 'Dat ik nog gewoon naar mijn werk ga betekent dat ik het huis uit kom en onder de mensen ben.' Haar tweede boek, over de mogelijke zelfmoord van een meisje, is opnieuw een jeugdroman voor veertien plus. De categorie *young adult* spreekt Nijkamp aan om de intensiteit. 'Veel gebeurt rond die leeftijd voor het eerst. Voor het eerst verliefd, voor het eerst hart gebroken.' Het genre leent zich bovendien bij uitstek voor een dosis diversiteit, een missie van Marieke. 'Laat een personage ook eens gehandicapt zijn, of homoseksueel, of transgender. Niet steeds de standaard hoofdpersoon: blank, hetero, gezond.'

Wat als de nieuwe roman niet zo'n hit wordt? Dan kan natuurlijk. 'Dan zou ik er best even van balen. Maar ik zal gewoon door blijven schrijven. Het is al één keer gelukt, tenminste. Dat is meer dan de meeste mensen kunnen zeggen.'

Marieke Nijkamp
Voor ik je loslaat
€ 17,99
(E-book € 9,99)
WWW.HARPERCOLLINS.NL



'DE HEDENDAAGSE WETENSCHAP IS GEBAAT BIJ MEER DAGDROMEN EN MINDER PUBLICATIEDRUK.'
STELLING **MARJA BROERSMA** MEDISCHE WETENSCHAPPEN

Internationale vriendschap in Groningen

WWW.MYLOCALFRIEND.NL

Eva Magnusková en **Marian Counihan** kwamen voor een studie naar Nederland. Ze bleven, voelen zich thuis in Groningen en gunnen dat ook andere buitenlanders. Met 'My local Friend' hopen zij internationale inwoners in contact te brengen met Groningers die hen wegwijs willen maken in de taal, de stad en de cultuur. Ook onder *Broerstraat 5*-lezers vermoeden zij potentiële 'Local friends'.

Eva Magnusková koos voor onze taal omdat de kans dat je in Tsjechië wordt toegelaten tot populairdere studies als Engels of Duits nu eenmaal klein is. Toen er in haar moederland geen aansluitende masterstudie bleek, kreeg ze van een Nederlandse wintersporter – in het skiresort waar ze een studentenbaantje had – de tip 'Dutch culture' te gaan studeren aan de RUG. Dat was 2006. Inmiddels is ze in Groningen afgestudeerd en werkt ze er bij Platform Gras. Maar nog altijd is ze dankbaar voor de Groninger die destijds niet alleen haar taalcoach was, maar haar ook verder wegwijs maakte in het nieuwe land en de onbekende stad. Een dergelijke ervaring had ook Marian Counihan, toen zij in 2001 vanuit Zuid-Afrika naar Amsterdam kwam voor een master. Dit avontuur liep uit op een promotie en in 2013 een verhuizing naar Groningen, waar ze bij het University College van de universiteit werkt.

Counihan en en Magnusková herkennen zich in de internationale studenten die in steeds grotere getale naar de universiteit komen. Magnusková: 'Mijn ervaringen zijn natuurlijk wel anders. Ik sprak de taal en woonde niet in een internationaal studentenhuis. Ik had dus gemakkelijker aansluiting. Veel internationals blijven toch in hun eigen kringetje hangen.' Dat kan ze opbreken als ze – vanwege een PhD of ander werk – in Groningen blíjven. Ze passen niet meer in die internationale studentenkring en alsnog een sociaal leven op bouwen is moeilijk. Dat kan heel eenzaam zijn.'

Om hen te helpen richtten Counihan en en Magnusková 'My local friend' op. Met deze vrijwilligersorganisatie willen ze internationale Groningers koppelen aan Nederlandse Stadjers, zodat het makkelijker wordt om de taal goed te leren spreken en deel van de gemeenschap te gaan uitmaken. 'Het is ook voor de Nederlanders leuk', denkt Magnusková. 'Het verbreedt hun wereld. Bovendien proberen we om mensen bij elkaar te brengen met dezelfde interesses. Wat ons betreft gaat het echt twee kanten op.'

www.mylocalfriend.nl



Welke Groninger wethouder werd ‘de Raspoetin van het Noorden genoemd’? En hoeveel geld bracht de eerste vijftig jaar van de gaswinning op? Over deze en nog 398 vragen over Stad en Ommelanden kunnen spelers van KREK! zich het hoofd breken.

BERT PLATZER

Ubbo Emmius is de joker



De wortels van het kennisspel KREK! liggen in de jaren negentig. Kees Frenay (1955), in 1986 aan de RUG afgestudeerd als Neerlandicus, had met een compagnon een communicatie- adviesbureau – met acht medewerkers – waar het idee ontstond voor een vraag- en- antwoordspel over Groningen. In 1993 verscheen ‘Rondje Groningen’, dat zijn weg vond naar Groningers over de hele wereld.
Om meer met zijn vak bezig te zijn en minder met het managen van een bedrijf heeft Frenay sinds een jaar of twintig zijn bureau ingeruild voor een bestaan als freelancer. ‘Een van onze toenmalige medewerkers, Joop de Vries, heeft ook in Groningen gestudeerd, maar woont inmiddels in Haarlem’, vertelt hij. ‘Joop heeft dit jaar een Haarlemse versie van het spel gemaakt en daardoor leek het mij leuk om een actuele Groningse versie te maken.’

Bommen Berend-kaart

De opzet van het spel is eenvoudig: de spelers nemen om beurten een kaart met vragen van de stapel en met een dobbelsteen bepalen ze welke van de vijf vragen ze moeten beantwoorden – bij een zes mogen ze zelf kiezen. Wie de vraag goed beantwoordt, mag de kaart houden. De achterkant van de kaarten bestaat uit een deel van een afbeelding. Degene die als eerste de zes kaarten heeft verzameld die samen één afbeelding vormen, wint.
Een van de vijf categorieën vragen is ‘wetenschap en studentenleven’, waarin de RUG uiteraard goed is vertegenwoordigd. Bovendien schittert Ubbo Emmius in het spel als joker. ‘Wetenschappers waren in zijn tijd universele geleerden, dus de Ubbo Emmius-kaart mag je inzetten als je het antwoord niet weet’, zegt Frenay. ‘Met de Bommen Berend-kaart mag je aanvallen en bij een ander een kaart wegpakken. Je kunt ook pech hebben en de Sint Martinus-kaart trekken. Dan moet je de helft van je kaarten weggeven.’
Ook achter de schermen speelt de RUG een rol. Frenay: ‘Het spel wordt uitgegeven door uitgeverij Nobelman, van Gerrit Brand. Hem ken ik van de studie Nederlands. Zo zie je dat het handig is om dat soort contacten te hebben. Want zo’n spel maken is één, maar het verkopen is twee.’

Leuke verhalen

Net als in 1993 verdiepte Frenay zich voor het maken van het spel in de geschiedenis van Stad en Ommelanden. ‘Ook nu viel me weer op dat er zo ontzettend veel leuke verhalen zijn en dat er ook altijd mensen zijn die daar veel van weten. Overal zit een verhaal achter, maar als je het niet kent, loop je eraan voorbij. Het prachtige beeld Langs moeders graf op het Hereplein bij voorbeeld, is in de oorlog verwijderd en kapotgemaakt, omdat het naar voorbeeld van een schilderij van de joodse schilder Jozef Israëls is gemaakt. De eerste naoorlogse burgemeester heeft de brokstukken bijeengescharreld, aan elkaar laten lassen en weer onthuld.’
Vanwege dit soort verhalen staan de antwoorden in een apart boekje. ‘Bij de helft van de antwoorden vertellen we in een paar regels dit soort verhalen’, zegt Frenay. ‘Dat is natuurlijk heel beknopt, maar hopelijk triggert het mensen om zich wat verder in de geschiedenis te verdiepen.’

KREK! kost € 17,50 en is onder meer verkrijgbaar bij boekhandels, speelgoedwinkels en kiosken in de provincie Groningen of via internet en www.nobelman.nl.



‘IN GRONINGEN REFLECTEERT DE FELICITATIE ‘KON MINDER’ EEN GEPAST ENTHOUSIASME VOOR IEMANDS PROMOTIE.’
STELLING **NIENKE SCHRIPSEMA** MEDISCHE WETENSCHAPPEN

VOLG ONS OP

Alumni – University of Groningen
Alumni – University of Groningen
Alumni – University of Groningen
alumniuniversityofgroningen

Gezocht: Magna Pete leden 1968

In november 2018 wil een groep enthousiaste oud-leden van Magna Pete een reünie organiseren voor iedereen die in 1968 een studie begon in Groningen en lid werd van de 'Groningsche Vrouwelijke Studenten Club'. Interesse? Neem contact op met Ada Stuurman-Bieze, ADA@FSTUURMAN.NL.

International Relations & International Organization

IRIO alumnivereniging Mitrany organiseert **12 januari, 2 februari en 2 maart 2018** netwerkborrels in Den Haag, Cafe Leopold, Plein 17. WWW.MITRANY.EU

Tandheelkunde

T.M.F.V. Archigenes viert haar derde lustrum van **2 tot en met 9 februari 2018**. Met onder meer op 2 februari het openingsfeest, 3 februari de Alumnidag en 7 februari een symposium. www.archigenes.nl/lustrum

Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde

Op **15 februari 2018** is er een netwerkborrel voor afgestudeerde (ortho) pedagogen, onderwijskundigen en (basisschool)docenten. Meer weten? Studievereniging ODIOM, BESTUUR@ODIOM.NL.

Psychologie

Op **10 maart 2018** houdt de Groninger Alumnivereniging Psychologie de jaarlijkse alumnidag rond het thema 'Mentale aspecten van sport en presteren'. Met een lezing van Nico van Yperen, workshops, de uitreiking van de Masterthesesprijs en een borrel. Aanmelden vanaf februari 2018: WWW.RUG-PSYCHOLOGIE-ALUMNI.COM

Wiskunde

Op **19 maart 2018**, 19.30 uur, houdt Joost Batenburg (Universiteit Leiden) in Groningen de Johann Bernoulli Lezing 2018: Looking at the inside of an object with mathematics. Toegang gratis. WWW.MATH.RUG.NL/BERNOULLI.

De Bernoulli Gazet, het alumniblad voor wiskundigen, wordt vanaf 2018 zo veel mogelijk per email verstuurd. Wilt u het blad ontvangen? Geef dan uw e-mailadres door via SECJBI@RUG.NL.

Geschiedenis

Houd contact via alumnivereniging Geschiedenis. De vereniging organiseert verschillende activiteiten, waaronder een alumnidag (**19 mei 2018**, Rotterdam o.v.). Ben je al lid of wil je lid worden? Geef je gegevens door via WWW.RUG.NL/ALUMNI/GESCHIEDENIS. We zijn ook actief op LinkedIn.

Farmacie

Studievereniging Pharmaciae Sacrum zoekt enthousiaste alumni die activiteiten voor oud-studenten willen organiseren, zoals borrels en de Alumnidag in oktober 2019. Interesse? Stuur een mailtje naar BESTUUR@PSGRONINGEN.NL.

Communicatie- en informatiewetenschappen

Columni, de alumnivereniging van communicatie- en informatiewetenschappen zoekt een nieuwe voorzitter, secretaris en penningmeester. Het kost je zo'n vier uur per maand en je doet veel ervaring en contacten op. Het bestuur organiseert onder meer de Columni-Scriptieprijs, een nieuwsbrief en een jaarlijkse ALV. Meer weten? INFO@COLUMNI.NL

Bewegingswetenschappen

Houd facebook.com/alumnimobilae en linkedin.com/groups/2334660 in de gaten voor de eerstvolgende alumniborrel en de pubquiz voor (oud-) studenten bewegingswetenschappen.

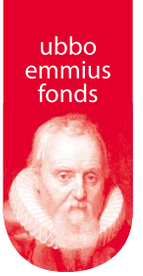



'Alumni, medewerkers en relaties van de RUG voelen zich steeds meer betrokken bij het onderwijs aan onze universiteit. Dat blijkt wel uit het groeiend aantal beurzen en stimuleringsprijzen die mede dankzij hun steun kunnen worden ingesteld. Dankzij zo'n beurs of prijs krijgen studenten de mogelijkheid hun talenten nog verder te ontwikkelen. Mede namens hen wil ik daarom alle donateurs bedanken.'

Gerbrand Visser / Directeur Ubbo Emmius Fonds

De afgelopen maanden kregen de volgende studenten een beurs of prijs:

Een **Eric Bleumink Fonds beurs** voor studenten uit ontwikkelingslanden: Nato Rubanovi (Georgië), Tania Benita (Indonesië), Yeshiwas Belay (Ethiopië), Monieb Abdelrahman Mohammed Ahmed (Sudan).

Een **Junior Scientific Masterclass (JSM) Talent Grants** voor studenten die hun studie geneeskunde combineren met wetenschappelijk onderzoek: Niels Grote Beverborg, Valerie Collij en Sebastiaan Lambooij. Een **Van der Meer-Boerema JSM Talent Grant**: Rico Bense, Hagma Workel, Thijs Stutvoet, Marloes Nies en Bart van Dijken.

De **Herta Macht Scriptieprijs** voor beste scriptie aan een Nederlandse universiteit op het gebied van ruimtelijke wetenschappen: Rik Huizinga

De **Dirk Smilde Fellowship 2018** voor het verblijf van een internationaal gerenommeerde onderzoeker op het gebied van de De Dode Zeerollen aan het Qumran Instituut: prof. dr. George J. Brooke (Universiteit van Manchester). Op 2 februari 2018 houdt George Brooke zijn inaugurale rede 'A Summer's Day? With What Shall We Compare the Dead Sea Scrolls?' in Groningen, WWW.RUG.NL/ALUMNI/DIRKSMILDEFELLOWSHIP.

Bijeenkomsten alumnikringen 2018

17 januari
Coachcafé Jonge Alumni Netwerk, Van Swinderen Huys, Groningen

13 maart
Zürich

15 maart
Genève, Permanente Vertegenwoordiging Nederland VN

26 maart 't Gooi, Bussumse Watertoren

9 april Twente, De Wilmersberg, De Lutte

Kijk voor actuele informatie, locaties en andere bijeenkomsten op WWW.RUG.NL/KRINGEN en WWW.RUG.NL/ALUMNI/AGENDA.

ubbo emmius fonds
eric bleumink fonds



‘Er is hier veel vertrouwen in de toekomst’

Steun ook talentvolle studenten uit ontwikkelingslanden.

Maak een gift over op NL 37 TRIO 0784906009 t.n.v. Stichting Ubbo Emmius Fonds, inzake Eric Bleumink Fonds, via www.rugsteunt.nl of met de bijgevoegde acceptgiro.

Eric Bleumink Fonds
tel. (050) 363 7595,
bleuminkfonds@rug.nl

KIRSTEN OTTEN GERHARD TAATGEN WWW.RUG.NL/EBF

Een jaar en vier maanden is hij nu in Nederland, de 24-jarige Fthi Arefayne Abadi uit Ethiopië. Dankzij zijn uitmuntende studieresultaten op de universiteit in Mek’ele kwam hij in aanmerking voor een beurs van het Eric Bleumink Fonds, waarmee hij nu een tweejarige master Computing Science doet.

Wandelend naar een café aan de Brugstraat vertelt Fthi hoe fijn hij het vindt om even te lopen. ‘Inmiddels ben ik wel gewend aan al dat fietsen hier, maar het blijft inspannend. Je moet voortdurend opletten!’ Op de vraag waaraan hij nog meer moest wennen, volgt een lach die zegt: ‘Waaraan níét?’ Hij vertelt over de temperatuur die in zijn geboorteplaats Aksum altijd rond de twintig graden schommelt, de sponsachtige broodpannenkoeken, *injera’s*, die minstens drie keer per dag op het menu staan, maar ook het verschil in jaartelling: ‘In mijn land is het 2010, *I’m actually from the past.*’

Gemeenschapszin

Wat is – na anderhalf jaar Groningen – zijn indruk van het studentenleven hier? ‘In mijn beleving,’ vertelt Fthi, ‘worden de levens van mijn studiegenoten voornamelijk bepaald door deadlines, baantjes, hobby’s, stage… zaken die vooral henzelf betreffen. Dat maakt Nederlandse jongeren heel onafhankelijk. Ethiopiërs, ook de studenten, zijn veel meer gericht op hun omgeving. Familie, de kerkelijke gemeenschap, de zorg voor mensen die het slecht hebben – dat staat op het eerste plan. Studie en persoonlijke ontwikkeling komen op de tweede plaats. De gezinnen zijn groot – ik heb vijftien broers en zussen – maar verjaardagen worden niet gevierd. Wel hebben we elke maand een grote viering ter ere van een *Saint*, waarbij iedereen elkaar opzoekt en er samen wordt gedronken en gegeten.’

Minder *eager*

Studenten hebben hier dus eigenlijk alle tijd om zich op hun studie te richten. Maakt dat hen tot typische studiebollen? ‘Nederlandse studenten zijn goed, ze hebben enorm veel kennis. Maar vergeleken met mijn studiegenoten in Mek’ele zijn zij minder *eager* om er het allerbeste van te maken. Er is hier veel vertrouwen in de toekomst, dus de noodzaak om uit te blinken is minder groot. Dit trouwens in tegenstelling tot de docenten: die zijn hier *super excellent* en toegewijd.’

Het is niet altijd eenvoudig voor een internationale student. Een andere cultuur, vreemde taal, ver weg van iedereen die je lief is. Maar zitten er ook voordelen aan ‘nieuw zijn’? ‘Ik denk het wel. Natuurlijk heb je er profijt van als je weet hoe alles werkt, als je connecties en een netwerk hebt. Maar als je zelf alle mogelijkheden moet onderzoeken, stuit je soms op onverwachte kansen. Zo kwam er een geweldige zomerstageplek op mijn pad, waar ik met de nieuwste technieken heb kunnen werken.

Groene toekomst

Het onderwerp van zijn masterthesis is blockchain – een technologie die onder andere het Bitcoin-netwerk mogelijk maakt. ‘De kennis die ik in Nederland opdoe is niet alleen waardevol voor mij, maar voor mijn hele land. Het is mijn droom om in Ethiopië een TNO-achtig onderzoeksinstituut op te richten, waarin commercie en academisch denken samenkomen. Zo wil ik bijdragen aan een stabiele, welvarende én groene toekomst voor Ethiopië.’

‘SURVIVING IN A NEW ENVIRONMENT IS ABOUT USING THE RESOURCES THAT ARE AVAILABLE, NOT ABOUT LOOKING FOR THOSE THAT ARE ABSENT.’



TEKST > **MARJAN BROUWERS**
FOTO > **JEROEN VAN KOOTEN**

Effectief denken

Richelle Faulborn: 'Ik heb geleerd om de juiste vragen te stellen'

Ze werd geboren op Bonaire, verhuisde als baby naar Rotterdam en kan zich het leven in een andere stad niet voorstellen. Richelle Faulborn zit niet graag stil, reist de wereld over, bezoekt Curaçao jaarlijks en is - sinds ze anderhalf jaar geleden werd aangenomen bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB) - alweer bezig met haar tweede functie daar. "De rode draad in mijn loopbaan is dat ik altijd werk kies waar een opdracht in zit."

Een leven lang leren is manager Dienstverlening PGB Richelle Faulborn op het lijf geschreven. Bij AOG School of Management volgde ze het nieuwe programma Effectief Denken en ze zit nu in de eindfase van de leergang Psychologie in Organisatie. Samen hebben zij en haar partner vijf zoons in de leeftijd van 17 tot 24 jaar en heeft ze op haar 41ste al een loopbaan achter de rug die lijkt op een achtbaan. "Ik ben weinig thuis en snak vaak naar rust, maar, zoals ik tijdens een assessment leerde, ik organiseer mijn eigen drukte." Vanzelfsprekend was dit allemaal niet: op haar zestiende was ze al van twee scholen gestuurd en kreeg ze haar eerste kind. Faulborn: "Ik was een druk kind dat veel aandacht vroeg. Tegenwoordig had ik vast het etiket ADHD gekregen. Toen ik zwanger werd, besloot ik dat ik niet het clichévoorbeeld van een zestienjarige moeder in de bijstand wilde worden. Ik deed toelatingsexamen voor het HBO, ging studeren en ben nooit meer gestopt met leren en werken."

Uitdaging nodig

Voordat ze in 2016 bij de SVB aan de slag ging, werkte Faulborn in de commerciële sector. Ze begon al tijdens haar studie Personeel en Arbeid als HR-medewerker bij Roteb en stoomde daarna door naar steeds zwaardere HR-functies bij Laurens en later bij de Rabobank. Altijd in combinatie met gezin en studie. Al snel wist ze dat ze uitdaging nodig heeft en dat een stevige managementpositie haar het beste

#LEVEN LANG LEREN

#DIALOOG

ligt. Niemand die haar daarvan kan weerhouden. “Toen ik na de geboorte van mijn tweeling solliciteerde op een vacature van HR-adviseur bij mijn eerste werkgever, kreeg ik die baan niet, omdat ik volgens hem meer bij mijn kindjes zou moeten zijn. Zoiets laat ik me niet zeggen: ik ben meteen overgestapt naar een ander bedrijf.”

Stapje terug

Na een intensieve periode bij de Rabobank als HR-manager deed ze toch een stapje terug. “Een van mijn zoons bleek diabetes type 1 te hebben, een auto-immuunziekte die je niet moet verwarren met ouderdomsdiabetes. Ik wilde er voor hem zijn en dat lukte niet met een veeleisende, fulltime managementbaan. Daarom ben ik HR-adviseur geworden bij een Rabo-vestiging in Den Haag. Die baan was leerzaam, maar tegelijkertijd een stuk minder uitdagend. Na een jaar was ik eigenlijk klaar, maar vanwege mijn zoon ben ik er vier jaar gebleven. Ik besefte toen dat de functie niet bepalend is voor de druk die ik voel, maar dat ik dat zelf ben. Als ik ergens te lang blijf hangen, word ik diepongelukkig.”

Mooie opdracht bij de SVB

Op 1 april 2016 stapte Faulborn over naar de afdeling PGB van de Sociale Verzekeringsbank. Ze kende de problematiek rondom het persoonsgebonden budget uit de krant, maar ook uit haar eigen omgeving: “Mijn zusje van 27 is geestelijk gehandicapt en woont bij mijn moeder, die de regie voert. Met behulp van de PGB zorgt zij dat mijn zusje de zorg krijgt die ze nodig heeft door de mensen die bij haar passen en die haar goed aanvoelen. Toen ik hier ging werken, begreep ik pas dat de uitvoering van de PGB in een keten plaatsvindt van gemeente, zorgkantoren, SVB en ministerie. Het was voor mij een mooie opdracht om hieraan bij te dragen. Weliswaar niet direct, maar als HR-manager.”

Zelf aan de bak

Lang duurde die indirecte bijdrage niet: ze stapte een half jaar geleden over naar haar huidige functie als manager Dienstverlening. Faulborn: “De SVB had de uitvoering van de PGB op zich genomen en dat bleek echt veel meer werk te zijn dan men van tevoren had verwacht. Daardoor moesten er veel extra mensen worden aangenomen om de uitbetalingen te doen, want de budgethouders en zorgverleners moesten op tijd het geld ontvangen waar ze recht op hadden. Dus alles was gericht op uitbetalen. Na een pittige start waarbij we alle zeilen bij moesten zetten, hebben we nu inmiddels tijd om andere dingen te doen en onze dienstverlening verder te verbeteren. Zo hebben pas nog een klantarena gedaan: dan zet je budgethouders en medewerkers bij elkaar en gaan ze samen het gesprek aan.”

Effectief denken

Via haar leidinggevende ontdekte ze de leergang Psychologie en Organisatie van AOG School of Management. “Dat vond ik een interessante leergang, maar omdat de overstap van de commercie naar de publieke zaak best groot is, vond ik dat ik eerst intern nog genoeg te leren had. Maar ja, stilzitten kan ik niet, dus ben ik begonnen met een korter programma Effectief Denken, ook van AOG. Dit programma trok me aan omdat het gaat over hoe je je denken kunt ordenen, zodat je blijft nadenken als je een goed verhaal wilt vertellen. Tijdens presentaties denk ik soms niet meer na door de stress. Daar wilde ik iets aan doen.”

Dialoog in plaats van discussie

Het programma is haar zo goed bevallen dat ze overweegt zich nog een keer in te schrijven. “Ik had er nooit bij stilgestaan dat je denken kunt zien als een op zichzelf staand proces dat je kunt beïnvloeden. Ik kan meer structuur in mijn denken aanbrengen, waardoor ik effectiever ben. Ik heb minder tijd nodig om mijn punt te maken. Ook weet ik beter hoe ik mijn kernboodschap kan overbrengen en heb ik ervaren wat de kracht van herhaling is.” Ze is zeer gecharmeerd van de werkwijze van kerndocente Minke Tromp. “Zij leerde me hoe ik de juiste, fundamentele vragen kan stellen om in een gesprek sneller tot de kern te komen. Het gaat erom dat er een dialoog ontstaat in plaats van een discussie. Als je te snel op de inhoud reageert en niet goed nadenkt over wat je wilt bereiken, kom je in een discussie terecht. En vaak lukt het dan niet om samen iets te bereiken.” De cursus heeft gewerkt: de presentatie aan het einde ging goed en sindsdien is ze een stuk minder nerveus als ze voor haar werk een presentatie moet geven. “Het zal nooit een hobby van me worden, maar het gaat me nu een stuk beter af.”

#FUNDAMENTELE VRAGEN

Startdata 2018	
Masterclass Regievoering zonder macht	maandag 22 januari
Effectief Denken	maandag 19 maart
Strategisch Programmamanagement	maandag 19 maart
Psychologie in Organisaties	woensdag 21 maart
Verandermanagement	woensdag 3 april
Visie op werk & HR	donderdag 12 april
Leiderschap in Management	maandag 16 april
Nieuw Leiderschap in Organisaties	maandag 14 mei
Filosofie in Organisaties	donderdag 17 mei
Strategisch Leiderschap	donderdag 21 juni

Meer weten over onze opleidingen?
Kijk op **www.aog.nl/br5**

AOG school of management
amersfoort / groningen

LEVEN LANG LEREN

Voor wie een Leven Lang wil Leren biedt de RUG een aantrekkelijk palet aan cursussen en lezingen.

Online Cursussen

Sinds enkele jaren biedt de RUG met succes Massive Open Online Courses (MOOCs) aan. Een MOOC is een gratis online cursus, toegankelijk voor iedereen en overal.

Op **5 januari 2018** starten de volgende MOOCs:

- Becoming a Student Assistant: Teaching and Mentoring
- European Culture and Politics
- Jongeren en hun psychische gezondheid (NL en EN)
- Language Testing during Awake Brain Surgery

WWW.RUG.NL/MOOC

Lezingen

Spraakmakende boeken

25 januari 2018
dr. Els Jongeneel over *Zeldzame aarden* van Sandro Veronesi

22 februari 2018
prof.dr. Mathijs Sanders over *En ik herinner me Titus Broederland* van Auke Hulst

5 april 2018
prof.dr. Barend van Heusden over *De nix* van Nathan Hill

Studium Generale Groningen

Gemist: De lezing 'Over de rol van bewust leven' van neuropsycholoog André Aleman over zijn nieuwe boek *Je brein de baas* is als audio-opname te beluisteren op
SGGRONINGEN.NL/NL/LEZING-GEMIST

Via SGGRONINGEN.NL/NL/LEZING-GEMIST zijn vele interessante lezingen van Studium Generale Groningen als audio of video te herbeleven.



Programma: De eerstvolgende lezing is 'Schaken en een beetje seks' door Tex de Wit **Maandag 22 januari 2018**, 20.00 uur Academiegebouw, Broerstraat 5, Groningen
Toegang: € 4,– / € 2,– SG-kortingspas / studenten gratis

Meer lezingen op SGGRONINGEN.NL/NL/PROGRAMMA

ORATIES

WWW.RUG.NL/NEWS-AND-EVENTS

Tenzij anders vermeld beginnen oraties om 16.15 uur. Meer informatie: afdeling Communicatie, tel. (050) 363 4444, communicatie@rug.nl of raadpleeg de rubriek 'Nieuws en agenda' op www.rug.nl.

Wijzigingen en vergissingen voorbehouden.

Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap

16 januari 2017
prof.dr. M.W. (Marjo) Buitelaar
Hedendaagse Islam

Letteren

30 januari 2017
prof.dr. M.P.J. (Mathijs) Sanders
Moderne Nederlandse letterkunde

13 maart 2017
prof.dr. L.C. (Laura) Bieger
American Studies, political culture and theory

Science and Engineering

6 februari 2017
prof.dr. R. (Richard) Bintanja
Klimaat en milieuverandering

Economie en Bedrijfskunde

6 maart 2017
prof.dr. R.C. (Robert) Inklaar
Economie van Productiviteit en Welvaart

Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

27 maart 2017
prof.dr. M. (Marike) Lancel
Slaap- en Psychopathologie

32e JAARGANG – 4e NUMMER/DECEMBER 2017 – ISSN 0921-1721

COLOFON

WWW.RUG.NL/BROERSTRAAT5

Broerstraat 5 is een gratis kwartaalmagazine voor alle afgestudeerden, gepromoveerden en relaties van de RUG, inclusief oud-cursisten van de Academische Opleidingen Groningen. *Broerstraat 5* wil ertoe bijdragen dat het contact tussen de universiteit en iedereen die daar onderwijs heeft gevolgd in stand blijft en zo mogelijk intensiever wordt. Heeft u opmerkingen of ideeën? Laat het ons weten!

Redactie
Fardau Bamberger
Fenneke Colstee-Wieringa
Sandy Fidder
Gert Gritter
Bert Wolfkamp

Hoofdredactie
Fenneke Colstee-Wieringa

Redactieadres
Redactie Broerstraat 5
Postbus 72
9700 AB Groningen
Telefoon (050) 363 52 36
redactieB5@rug.nl

Ontwerp en lay out
In Ontwerp, Assen

Druk
Zalsman Grafische Bedrijven
Oplage 87.000

Adreswijzigingen
Indien u wijzigingen wilt doorgeven of contact niet op prijs stelt, kunt u zich wenden tot Alumnirelaties RUG:

Telefoon (050) 363 30 61
alumni@rug.nl of via
www.rug.nl/alumni/wijzigingen

De RUG hecht veel waarde aan contact met haar oud-studenten. Conform de Wet Bescherming Persoonsgegevens gaat de universiteit zorgvuldig met adresgegevens om.



Nomineer de Alumnus van het Jaar 2017

Wie is volgens u de Alumnus van het Jaar 2017?
Kent u een oud-RUG-student in binnen- of buitenland, die:

- een bijzondere bijdrage heeft geleverd aan maatschappij, wetenschap, sport of cultuur
- een inspiratiebron is voor anderen
- én geldt als een verdere belofte voor de toekomst?

Geef uw suggestie met een korte motivatie vóór 1 februari 2018 door aan: **alumni@rug.nl** of **050-363 8765**.

Eerdere Alumni van het Jaar waren: Merel Rumping, Luuk van Middelaar, Monica Arac de Nyeko, Wim Pijbes, Matthijs Bierman, Stine Jensen, Jelle Brandt Corstius en Jeroen Smit.

Meer informatie:
www.rug.nl/alumni/alumnusvanhetjaar



Op zoek naar een gespreid bed in Groningen?

Dat staat altijd voor u klaar in het University Hotel

Het University Hotel is dé plaats waar je comfortabel en betaalbaar in hartje Stad logeert. Direct om de hoek bij het Academiegebouw.

Weekendarrangement
van ~~€ 84,50~~ voor **€ 79,50 p.p.**
- 2x overnachting
- 2x ontbijtbuffet

Op basis van een tweepersoonskamer.

Boek het weekendarrangement extra voordelig via www.universityhotel.nl met de code '**ALUMNI**'.

Groepsarrangementen op maat
Voor groepen maken we graag een arrangement op maat.
Bel ons gerust.

University Hotel
Kleine Kromme Elleboog 7-b
9712 BS Groningen
T (+31) (0)50 3113424
E hotel@rug.nl

Wij kijken uit naar uw komst!

www.universityhotel.nl

rijksuniversiteit groningen

kerst aanbieding

Boek: *Universiteit van het Noorden*
Klaas van Berkel vertelt over vier eeuwen academisch leven in Groningen. Met oog voor de grote lijn én het sprekende detail.
uitgeverij verloren.nl
€ 49,95



Dopper Waterfles
Dutch Design: mooi, handig en duurzaam.
€ 12,50





€ 29,95

De enige echte RUG-hoodie
In december €10 korting op alle sweaters.

The University of Groningen is committed to sustainability. These items are produced with love for people and planet.

Oude Kijk in 't Jatstraat 19
050 363 2700 / universiteitswinkel@rug.nl
universiteitswinkel i_shop_rug
www.rug.nl/shop

i Shop



Alumni Internationale betrekkingen vind je over de hele wereld. In werelden die dag en nacht van elkaar verschillen. In Miami en Kaapstad fotografeert de ene alumnus mooie spullen en mensen, in Myanmar werkt de andere bij vluchtelingenorganisatie UNHCR.

ELLIS ELLENBROEK

RETOURADRES: RUG/A&F, POSTBUS 72, 9700 AB GRONINGEN, NEDERLAND

MADLEEN SCATENA (28)

STUDIE Internationale betrekkingen en Internationaal en Europees recht, van 2010 tot 2014 (twee keer bachelor) **IS** stagiair bij UNHCR **HUISHOUDEN** single **HUIS** deelt in Rangoon (Myanmar) flat met twee meisjes **INKOMEN** geen



'Na twee jaar reizen en werken in Australië en Azië, zocht ik een internationale studie. Internationale betrekkingen in Groningen was perfect. Engelstalig, interdisciplinaire onderwerpen. Ik kwam op een wachtlijst en was teleurgesteld toen ik in september nog niets gehoord had. Tot ik opeens een mail kreeg dat ik toch kon komen. Het semester was al bezig, over twee weken zouden er al tentamens zijn! De eerste dagen gaf ik er een paar keer haast de brui aan. Nog geen kamer, ik wist heg noch steg, tentamens voor de deur. Maar ik bleef en dat was tot nu toe de beste beslissing van mijn leven. Ik rondde aan de RUG twee bachelorstudies af.

Mijn master haalde ik aan de universiteit van Turijn en ik deed twee stages. Eén in Italië bij het Counter-Terrorisme Instituut van de VN en één in Brussel bij de UNHCR. Ik leefde van wat ik verdiend had door in mijn studietijd elke vrije minuut naar mijn ouders in Duitsland te gaan om er te werken in de horeca.

Ik ontdekte dat ik veldwerk wilde doen in een crisisland. Mijn baas in Brussel vond dat ik er het karakter en de persoonlijkheid voor had. Ik ging naar Myanmar om vakantie te vieren en tegelijk te netwerken. Dat leidde tot de stage op het UNHCR-kantoor in Rangoon waar ik betrokken ben bij het maken van analyses. Welke mensen hebben hulp nodig? Wat kunnen wij doen om hen te helpen? Het valt niet mee de mensen te vinden, in zo'n groot land, waar velen op drift zijn.

Wij werken onder meer voor de Rohingya die nu zo in het nieuws zijn. Maar Myanmar is meer dan de Rohingya. De jonge democratie van het voormalige Birma heeft veel gebieden met conflicten.

Een betaalde baan is mijn droom. Ik ben 28, heb gestudeerd, het is nu wel tijd. Nu doe ik weer een onbetaalde stage! Het is een investering. Ik weet dat UNHCR mij graag wil houden. Ook bij een paar andere organisaties hier heb ik gepraat. Wat ik in elk geval zeker weet, mijn gouden tip: Als je in een land wilt werken, moet je daar zijn om te zoeken. Niet thuis achter de computer hopen op een baan.'

STEFAN VELDHUIS, ALIAS STEFAN M. GERARD (28)

STUDIE internationale betrekkingen van 2008 tot 2012 (bachelor) **IS** fotograaf **HUISHOUDEN** partner Joseph (30), medical writer, woont in Miami **HUIS** appartement in Amsterdam-West **INKOMEN** 20.000 euro bruto per jaar **WEBSITE** www.stefanmarcelgerard.com



'In 2007 miste ik de loting voor Internationale betrekkingen, een studie die ik had gekozen omdat het zo lekker avontuurlijk klonk. Op de brief naar de IB-Groep was ik de postzegel vergeten. Het onverwachte tussenjaar was een kantelpunt in mijn leven. Ik wilde iets bijzonders doen. Iets meemaken. Ik deed een fotocursus in Buenos Aires en heb daar Spaans geleerd.

In 2008 ging ik alsnog in Groningen studeren. Toen ik net mijn bachelor had trouwde mijn zus, in Kaapstad. In Kaapstad worden veel fotoshoots gedaan. Ik dacht: ik blijf daar en ga mij aanbieden als fashion-fotograaf. Maar bij het modellenbureau waar ik binnenstapte waren ze niet van mij onder de indruk. Ik droop af met onder mijn ene arm mijn portfolio, onder de andere arm mijn ziel.

Twee dagen voelde ik me enorm rot, daarna ging ik ongevraagd bij alle productiemaatschappijen langs of ik belde. Of ze een assistent nodig hadden. Zo begon ik. Nu ben ik zelfstandig. Ik verdien minder dan ik had gedacht, maar het bestaan is veel mooier en interessanter dan ik voor mogelijk hield. Ik ben de baas over mijn eigen tijd, daar geniet ik van. Beurtelings zit ik in Miami, Kaapstad en Amsterdam. Voor Ugg Australia heb ik iets gedaan in Amsterdam, voor juwelenmerk Cerimani uit New York schoot ik een campagne in Kaapstad. En voor een Zuid-Afrikaans tassenmerk fotografeerde ik op de Brooklyn Bridge in New York. Daar was ik toevallig voor een bruiloft.

Ik ben een gypsetter. Dat woord is perfect toepasselijk op hoe ik mijn leven leid, half zigeuner, half jetsetter. Mijn vuistregel: Als er geen champagne is, zet ik niets op de foto. Ik zit in het luxurysegment. Mensen een kijkje geven in het leven dat ze zouden kunnen hebben. I sell desire.

Mijn naam moest ik vaak drie keer spellen. Daar was ik klaar mee. Nu gebruik ik mijn doopnamen. Wat mij betreft sta ik de rest van mijn leven bekend als Stefan Gerard. Als je internationale ambities hebt moet je een merk van jezelf durven maken. En ambities heb ik. Mijn eerste doel is voor mijn dertigste een billboard in New York.'